

Lietuvos banko metų ataskaita

2024 m.

Turinys

Ižanginis žodis	3
1. Strategija ir tikslai	6
2. Ekonomikos ir finansų raida	6
2.1. Realioji ekonomika	6
2.2. Kainų raida	7
2.3. Darbo rinka	9
3. Eurosistemos pinigų politika	10
3.1. Sprendimai	10
3.2. Priemonės	11
3.3. Poveikis	13
4. Finansinis stabilumas	14
5. Finansinio turto valdymas	16
6. Priežiūra	18
6.1. Finansų rinkos dalyviai	18
6.2. Riziką ribojanti priežiūra	20
6.3. Finansinių paslaugų ir rinkų priežiūra	23
6.4. Priežiūriniai veiksmai ir konsultavimas	25
7. Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų nagrinėjimas	28
8. Finansų įstaigų pertvarkymas	30
9. Mokėjimai	32
10. Grynieji pinigai	34
11. Statistika	36
12. Fiskalinis agentas	37
13. Veiklos organizavimas	38
14. Tiriamoji veikla	40
15. Kiti svarbūs ataskaitinio laikotarpio įvykiai	41
Lietuvos banko finansinių ataskaitų rinkinys	44
Priedai	44

Ižanginis žodis

Lietuvos bankas, būdamas Eurosistemos dalimi, kartu su ECB ir kitais euro zonos šalių centriniais bankais priima pinigų politikos sprendimus ir dalyvauja juos įgyvendinant. 2024 m. buvo paženklinanti esminiu Eurosistemos pinigų politikos pokyčiu. Stiprėjant įsitikinimui, kad infliacija nuosekliai artėja prie siekiamo pinigų politikos tikslo, ECB valdančioji taryba birželio mėn. sumažino pagrindines palūkanų normas. Jos toliau buvo mažinamos ir rugsėjo, spalio bei gruodžio mėn., taip pat 2025 m. pradžioje.

Šie sprendimai atliepia pagrindinį Eurosistemos vidutinio laikotarpio tikslą – palaikyti kainų stabilumą, kad vidutiniu laikotarpiu infliacija euro zonoje būtų 2 proc. lygio. Pinigų politikos sprendimai visais atvejais buvo priimami tik įvertinus turimus duomenis, kurie patvirtindavo mažėjančios infliacijos trajektoriją. Prognozuojama, kad į siekiamą lygį ji grįš jau 2025 m., todėl palūkanų normos galėtų būti mažinamos ir toliau. Dėl jų bus sprendžiama per kiekvieną ECB valdančiosios tarybos posėdį atsižvelgiant į visus turimus duomenis.

Eurosistemos pinigų politikos pokyčiai daro teigiamą įtaką ir Lietuvos ekonomikai, kuri tebėra atspari išorės sukrėtimams. Po dvejų metų pertraukos mūsų šalies ūkio plėtra grįžo į augimo kelią – šalies BVP 2024 m. padidėjo 2,7, o vidutinė metinė infliacija sumenko iki 0,9 proc.

Lietuvos finansinio stabilumo būklė yra gera. Geopolitinė įtampa, pabrangęs skolinimasis ir sumažėjęs euro zonos ekonomikos aktyvumas kelia rizikų, bet jų bendras fonas pagerėjo. Bankų kapitalo rezervus stiprina išaugęs pelningumas, paskolų kokybė tebėra gera, testavimas nepalankiomis sąlygomis rodo, kad bankų sektorius gebėtų atlaikyti ir ypač nepalankius ekonominės raidos scenarijus.

Lietuvos bankas, siekdamas patikrinti pasirengimą galimai krizinei situacijai, 2024 m. rudenį kartu su Šiaurės ir Baltijos šalių institucijomis dalyvavo finansų krizės imitavimo pratybose. Ši patirtis prisidės stiprinant krizių valdymo sistemą ir bendradarbiavimą regione.

2024 m. antrąjį pusmetį padažnėjus kibernetinėms atakoms, kuriomis siekiama trikdyti bankinių paslaugų prieinamumą, stiprinome savo operacinį atsparumą, atlikome kibernetinio atsparumo testus, rengėme konsultacinius renginius, aktyviau bendradarbiavome su Nacionaliniu kibernetinio saugumo centru ir Europos partneriais.

Likvidžiuųjų lėšų perteklius ir kur kas lėčiau nei palūkanų pajamos didėjusios finansavimosi išlaidos lėmė, kad Lietuvos bankų sektorius yra vienas iš pelningiausių ES – tai didina atsparumą galimiems sukrėtimams. Lietuvos bankų sektoriaus pelnas 2024 m. sudarė apie 1,021 mlrd. Eur, o nuosavybės gražos rodiklis – 20,2 proc.

Lietuvos banko kartu su Finansų ministerija 2023 m. parengto Laikinojo solidarumo įnašo įstatymo galiojimas 2024 m. birželio mėn. Seimo sprendimu buvo pratęstas metams – iki 2025 m. gruodžio 31 d. Nuo minėto įstatymo įsigaliojimo pradžios į valstybės biudžetą jau pervesta apie 450 mln. Eur įnašo, skirto Lietuvos karinio mobilumo ir karinės infrastruktūros projektams finansuoti, o visa jo suma už 2023–2025 m. gali siekti 580–590 mln. Eur.

Lietuvos bankui 2024 m. tai pat buvo geri – sėkmingai valdydami finansinį turta, uždirbome 143,7 mln. Eur pelno ir į valstybės biudžetą pervedėme rekordinę 130,0 mln. Eur pelno įmoką. Svariai

prisidėti prie valstybės poreikių finansavimo leido Prezidento inicijuotos ir Seimo patvirtintos Lietuvos banko įstatymo pataisos dėl pelno paskirstymo.

Kitų finansų rinkos sektorių būklė taip pat yra gera. Kredito unijų ir draudimo sektoriai, valdymo ir finansų maklerio įmonės dirba stabiliai ir pelningai, auga elektroninių pinigų ir mokėjimo įstaigų rinka, plečiasi vartojimo kredito davėjų, sutelktinio finansavimo, pensijų fondų ir kolektyvinio investavimo subjektų veiklos apimtys.

Svarbi strateginė Lietuvos banko veiklos kryptis yra naudos visuomenei užtikrinimas. Teikiame siūlymus, kuriais šalinamas rinkos netobulumas, skatinama efektyvi ir sveika konkurencija. Priėmėme sprendimus dėl optimalios pagrindinės mokėjimo sąskaitos paslaugų krepšelio sudėties ir kainos, inicijavome įstatymų pataisas dėl paprastesnio bei pigesnio būsto paskolų refinansavimo proceso, realios galimybės pasirinkti fiksuotąją arba kintamąją būsto paskolos palūkanų normą.

Pagrindinės mokėjimo sąskaitos paslaugų krepšelio paslauga besinaudojantys gyventojai jau gali iš bankomatų pasiimti daugiau pinigų, atlikti daugiau mokėjimo pervedimų, o pats krepšelis kainuoja trečdaliu pigiau. Tokia paslaugų apimtis tenkina 90 proc. sąskaitą turinčių šalies gyventojų poreikius.

Rugsėjo mėn. pateikėme siūlymus, kurie užtikrintų vartotojams galimybę pasirinkti būtent jiems aktualias mokėjimo paslaugas, be siejimo ar grupavimo su kitomis paslaugomis. Neketiname sustoti ir toliau teiksime siūlymus, kurie didintų vartotojų galimybes rinktis jiems reikalingas ir naudingas finansines paslaugas.

Gyventojai, reaguodami į mažėjančią paskolų maržą prieš supaprastintos būsto paskolų refinansavimo tvarkos įsigaliojimą 2025 m. vasario 1 d., aktyviau derėjosi dėl palankesnių turimų paskolų sąlygų. Mūsų skaičiavimais, 2024 m. iš viso buvo persitarta dėl apie 8 proc. viso būsto paskolų portfelio.

Siekdamas ilguoju laikotarpiu didinti būsto prieinamumą, kuris dar nėra pasiekęs iki pandemijos buvusio lygio, Lietuvos bankas atliko įperkamumo analizę ir publikavo jos rezultatus. Remdamiesi analizės rezultatais, siūlome keturias priemonių grupes, susijusias su būsto paklausos tvarumu, pasiūlos lankstumu, valstybės paramos tikslingumu ir būsto politikos kryptingumu. Taip pat surengėme tarpinstitucinę diskusiją su suinteresuotosiomis šalimis aptarti tyrimo rezultatų ir įžvalgų.

Gyventojus skatiname daugiau dėmesio skirti svarbiausiems asmeninių finansų valdymo klausimams. Tam esame įsteigę Finansinio raštingumo centrą, o 2024 m. liepos mėn. pradėjome informacinę kampaniją „Spręsk pats“. Ja raginame gyventojus nepermokėti už finansines paslaugas ir panaudoti galimybes didinti turimas santaupas.

Savo interneto svetainėje skelbiame gyventojams aktualią lyginamąją informaciją: mokėjimo paslaugų [įkainius](#), investicinio gyvybės draudimo atskaitymų [skaičiuoklę](#), komercinių bankų ir kredito unijų siūlomas terminuotųjų, kaupiamųjų ir neatšaukiamųjų indėlių [palūkanas](#), pradėta rengti būsto paskolų skaičiuoklė.

Aktyviai dirbame sukčiavimo prevencijos srityje. Skatiname finansų rinkos dalyvius diegti pažangias sukčiavimo prevencijai skirtas priemones, kuriomis būtų siekiama išvengti sukčiavimo atakų ir su jomis susijusių gyventojų bei verslo nuostolių. Finansinio raštingumo centras aktyviai šviečia visuomenę, kaip atpažinti sukčius.

Siekdamas strateginiu tikslu įsivardytos finansų sektoriaus brandos, Lietuvos bankas organizuoja rinkos priežiūrai skirtus konsultacinius renginius. 2024 m. surengta aštuoniolika renginių, jie sulaukė rekordinio aktyvumo – 4,3 tūkst. dalyvių. Aktualiausi yra su sukčiavimo bei pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencija susiję klausimai.

Lietuvos banko ekspertai pranešimus finansų rinkos priežiūros temomis skaitė ir Pinigų plovimo prevencijos centro renginyje „Pranešėjo apsauga“ bei konferencijoje „Neteisėti finansai: jungtinis atsakas“, taip pat AB Nasdaq Vilnius vertybinių popierių biržos seminare į prekybos sąrašus įtrauktiems emitentams.

2024 m. aktyviai rengėmės ES Kriptoturto rinkų reglamento įsigaliojimui 2024 m. gruodžio 30 d. Apie numatomus pokyčius informavome suinteresuotus rinkos dalyvius, siekiame, kad į kriptoturto rinką patektų tik brandūs ir šio verslo rizikos valdymą tinkamai išmanantys paslaugų teikėjai.

Nuosekliai prisidedame prie ES keliamų neutralaus poveikio klimatui ir perėjimo prie mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančios ekonomikos tikslų. Siekiame, kad su pinigų politika nesusijęs Lietuvos banko finansinis turtas ne vėliau kaip iki 2050 m. taptų neutralus klimatui. Investuodami užsienio atsargas, prioritetą skiriame žaliosioms investicijoms, mažiname su klimato kaita susijusias rizikas, kai tai neprieštaruja investicijų saugumo, likvidumo ir gražos principams.

Gediminas Šimkus

Lietuvos banko valdybos pirmininkas

1. Strategija ir tikslai

2023 m. Lietuvos banke pradėjus diegti integruoto strateginio planavimo principus, 2024 m. visiškai pereita prie misija grindžiamos strategijos formavimo ir valdysenos principų.

Mūsų misija yra kurti naudą visuomenei, siekiant patikimos finansų sistemos ir tvarios ekonomikos plėtros. Misijai vykdyti Lietuvos banke suburti aukščiausios kompetencijos darbuotojai, pasitelkti reikiami finansiniai ir technologiniai ištekliai.

Lietuvos banko darbuotojus vienijantis tikslas (angl. *purpose*) yra patikima finansų sistema, saugūs pinigai. Lietuvos bankas šio tikslo siekia vykdydamas funkcijas, nustatytas Lietuvos banko įstatyme, dalyvaudamas Eurosistemoje ir kartu su jos dalyviais įgyvendindamas euro zonos pinigų politiką.

Lietuvos banko vizija yra pažangus, iniciatyvus ir atviras Eurosistemos centrinis bankas. Lietuvos bankas kartu su kitais euro zonos – eurą įsivedusių devyniolikos šalių – centriniais bankais ir ECB sudaro Eurosistemą. Lietuvos bankas dalyvauja ECB – euro zonos šalių centrinių bankų sistemos vadovaujančios institucijos, atsakingos už pinigų politikos formavimą ir įgyvendinimą euro zonoje, veikloje.

Lietuvos banko veikla grindžiama vertybėmis: vertė visuomenei, atsakomybė ir nuolatinė pažanga.

Strateginiai tikslai ir jų vertė suinteresuotosioms šalims skelbiami Lietuvos banko interneto svetainėje, jų įgyvendinimo rezultatai pateikiami kituose ataskaitos skyriuose.

Lietuvos banko veikla suinteresuotųjų šalių grupės ir joms kuriama vertė

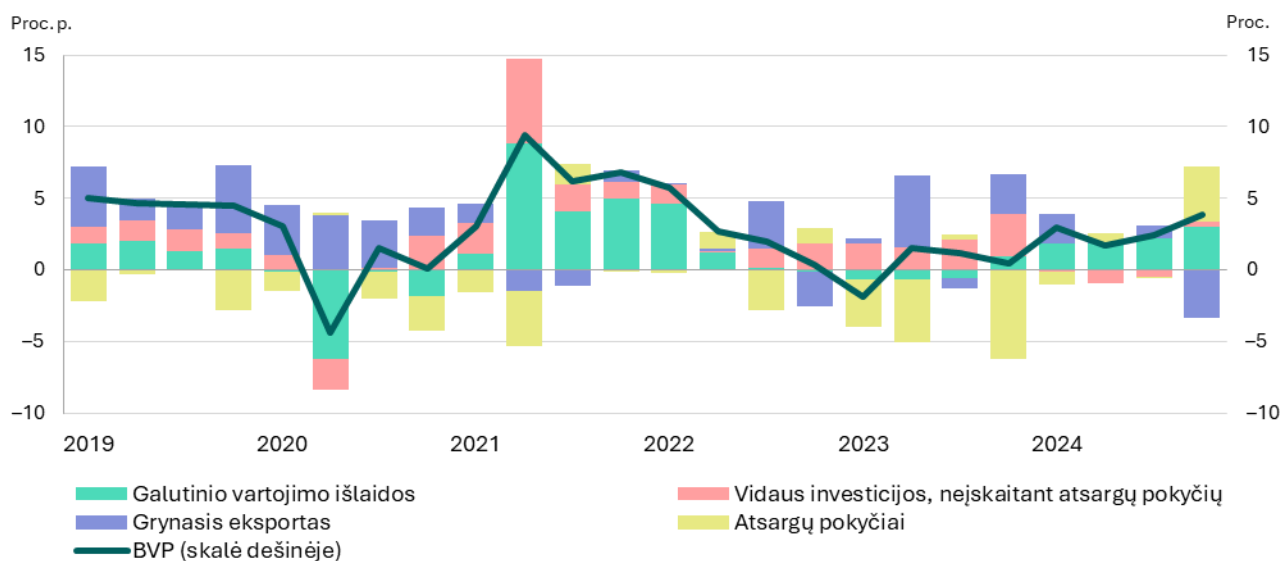

2. Ekonomikos ir finansų raida

2.1. Realioji ekonomika

Didėjanti namų ūkių perkamoji galia ir palengva atsigaunanti išorės paklausa skatino Lietuvos ekonomikos atsigavimą – po dvejus metus trukusio sąstingio Lietuvos ekonomika 2024 m. vėl augo. Lietuvos BVP 2024 m., palyginti su 2023 m., padidėjo 2,7 proc. Didžiąją dalį BVP augimo lėmė atsigavęs vartojimas, teigiamą įtaką darė ir palankesnė eksporto raida, o investicijos, priešingai, 2024 m. traukėsi ir mažinamai veikė BVP.

Išlaidų metodu įvertinto BVP kaitos veiksniai

Šaltiniai: VDA ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Nuslopus infliacijai, palanki padėtis darbo rinkoje ir gyventojų optimizmas skatino namų ūkių vartojimo atsigavimą – jis per metus padidėjo 3,7 proc. ir daugiausia prisidėjo prie Lietuvos BVP augimo. Nuslopus infliacijai ir darbo užmokesčiui tebekylant dviženkliais tempais, gyventojų perkamoji galia 2024 m. sparčiai augo. Būtent realusis darbo užmokestis daugiausia prisidėjo prie spartaus disponuojamųjų pajamų augimo, kuris, Lietuvos banko vertinimu, 2024 m. sudarė 8,2 proc. Be reikšmingo pajamų augimo, vartojimo raidą palankiai veikė gera padėtis darbo rinkoje ir optimistiniai vartotojų lūkesčiai. EK skelbiamas Lietuvos vartotojų pasitikėjimo rodiklis per 2024 m. gerėjo – antrąjį pusmetį buvo didžiausias nuo pasaulinės finansų krizės laikų ir pastebimai lenkė kitų ES šalių rodiklius.

Palengva atsigaunant išorės paklausai, prekių ir paslaugų eksportas šiek tiek augo ir buvo 0,3 proc. didesnis nei prieš metus. Paslaugų eksportui augant, prekių eksportas toliau traukėsi. Labiausiai eksporto raidą riboję besitraukęs reeksportas, kurį neigiamai veikė toliau mažėjęs prekių išvežimas į Nepriklausomų valstybių sandraugos šalis dėl taikomų apribojimų ir mažėjęs mineralinių produktų eksportas. Esant tokiai reeksporto ir mineralinių produktų eksporto dinamikai, visam prekių eksportui reikšmingiau sumažėti neleido palanki nemineralinių lietuviškos kilmės prekių eksporto raida, pastebimai palaikoma atsigaunančios išorės paklausos. Tarp teigiamą įtaką lietuviškos kilmės nemineralinių prekių eksportui dariusių pramonės šakų paminėtina atsigaunanti chemijos pramonė – didėjo reagentų, azoto ir fosforo trąšų, polietilentereftalato (PET) eksportas.

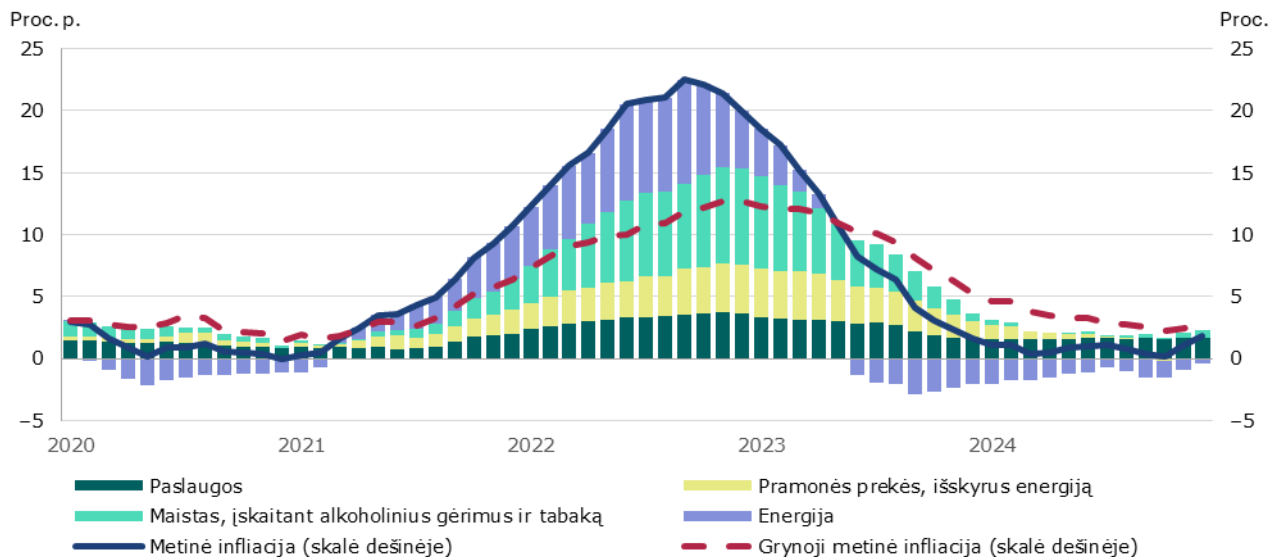
2023 m. beveik dešimtadaliu per metus augusios investicijos 2024 m. traukėsi 1,1 proc. Nors augantis lietuviškos kilmės nemineralinių prekių eksportas skatino pramonės atsigavimą, o tai didino ir gamybos pajėgumų panaudojimo lygį, tačiau jis ir toliau buvo mažesnis už ilgalaikį vidurkį ir riboję investicijų plėtrą. 2024 m. reikšmingai sumažėjo investicijos į transporto priemones. Pastarąsias itin paveikė 2023 m. susidaręs pervežimų pajėgumų perteklius ES rinkoje, kritusios pervežimų kainos ir sugriežtėjusi pinigų politika. Nors investicijos 2024 m. traukėsi, bendras jų lygis tebebuvo aukštas – investicijų ir BVP santykis reikšmingai viršijo ilgalaikį vidurkį.

2.2. Kainų raida

Nukritus energijos išteklių ir įvairių kitų žaliavų kainoms, 2024 m. vidutinė metinė infliacija Lietuvoje mažėjo antrus metus iš eilės ir sudarė 0,9 proc. 2024 m. metinė infliacija svyravo. Kelis kartus keitusi kryptį, spalio mėn. ji pasiekė žemiausią tašką (0,1 %) per pastaruosius beveik ketverius

metus ir kitus tų metų mėnesius tendencingai didėjo. Metinės infliacijos svyravimams didžiausią įtaką darė besikeitęs energijos kainų kryčio poveikis. Maisto, įskaitant alkoholinius gėrimus ir tabaką, ir pramonės prekių kainų įtaka metinei infliacijai buvo minimali, o paslaugų kainos buvo pagrindinis infliaciją lemiantis veiksnys.

Infliacija pagal SVKI ir jos kaitos veiksniai

Šaltiniai: VDA ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Sumažėjus maisto žaliavų kainoms, maisto, įskaitant alkoholinius gėrimus ir tabaką, kainos 2024 m. kilo 0,9 proc. vidutiniu metiniu tempu (2023 m. – 13,4 %) ir daugiausia prisidėjo prie vidutinės metinės infliacijos sumažėjimo. Minėtos prekių grupės kainų augimą daugiausia palaikė per metus labiau brangę alkoholiniai gėrimai ir tabako gaminiai – tos prekės, kurių vartojimą siekiama sumažinti. O konkrečiai maisto prekės 2024 m. vidutiniškai buvo 0,2 proc. pigesnės nei prieš metus. Tai lėmė atslūgęs spaudimas kainoms maisto prekių tiekimo grandinėje: 2024 m. žemės ūkio produktų supirkimo kainos Lietuvoje per metus sumažėjo 2,8, maisto gamintojų kainos vidaus rinkoje – 0,5 proc., o importuoto maisto kainos nepasikeitė. Vis dėlto atskirų maisto prekių grupių kainų tendencijos nebuvo vienodos. Tarp reikšmingiau pigusių maisto prekių grupių paminėtini aliejai ir riebalai, daržovės, o šiek tiek daugiau kilo mėsos ir vaisių kainos.

Ir toliau pingant energijos ištekliams, energijos kainos vartotojams 2024 m. krito spartesniu (9,6 %) vidutiniu metiniu tempu ir visus metus mažinamai veikė infliaciją. 2024 m. pigo visos energijos prekės, o didžiausią įtaką energijos kainų raidai darė kritusios elektros kainos, jos buvo apie ketvirtadaliu mažesnės nei prieš metus. Didėjanti nacionalinė elektros gamyba bei rinkoje sumažėjusios dujų kainos prisidėjo prie mažesnių elektros kainų rinkoje ir atitinkamai pigesnės elektros vartotojams.

Paslaugų kainos kilo lėtesniu, tačiau vis dar sparčiu tempu (6,1 %) ir buvo pagrindinis infliaciją lemiantis veiksnys. Tokiai paslaugų kainų dinamikai reikšmingą įtaką darė ir toliau sparčiai tebedidėjęs darbo užmokestis, kadangi darbo užmokesčio sąnaudos sudaro reikšmingą (apie 42 %) visų sąnaudų, patiriamų teikiant paslaugas, dalį. Analizuojant paslaugų kainų augimo struktūrą, paminėtinos maitinimo paslaugos. Jos per metus pabrango beveik dešimtadaliu ir lėmė apie ketvirtadalį viso paslaugų kainų augimo.

Sumenkus spaudimui pramonės prekių kainoms, 2024 m. jų augimas sumažėjo iki 0,9 proc. ir reikšmingai prisidėjo prie vidutinės metinės infliacijos sumažėjimo. Sumenkęs spaudimas pramonės prekių kainoms buvo matomas visuose tiekimo grandinės etapuose. Pavyzdžiui, apdirbamosios gamybos, išskyrus rafinuotus naftos produktus, gamintojų produkcijos kainos vidaus rinkoje 2024 m.

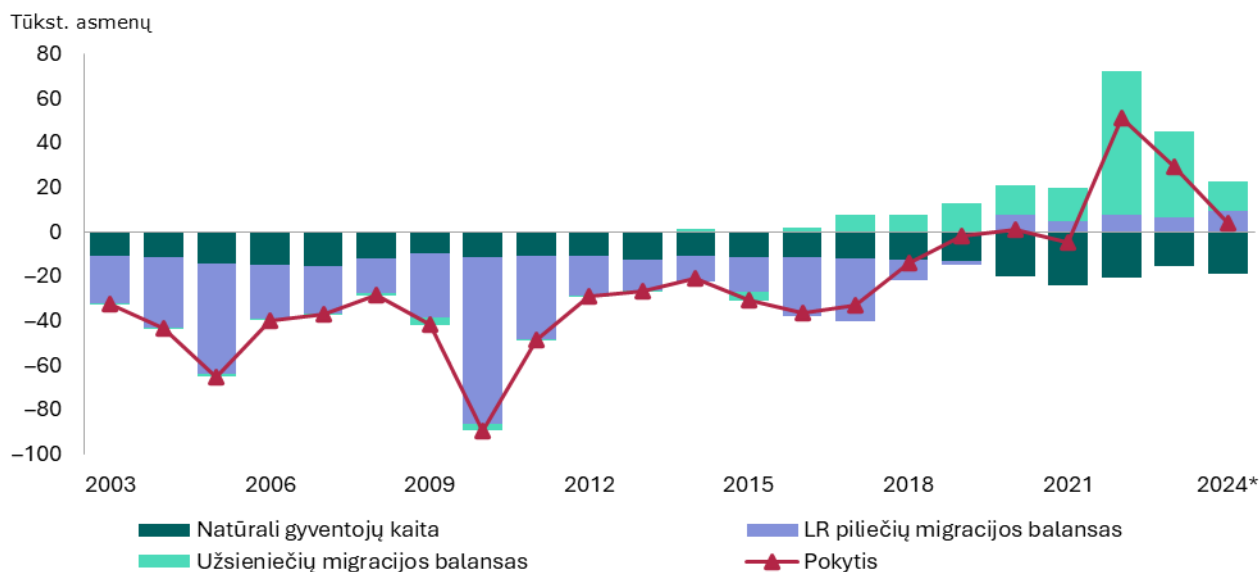
buvo 3,3 proc. mažesnės nei prieš metus, šiek tiek pigo ir importuotos ilgalaikio vartojimo prekės, o importuotų trumpalaikio vartojimo prekių kainos kilo lėtesniu 1,4 proc. tempu. Tai lėmė, kad daug pramonės prekių 2024 m. buvo pigesnės nei prieš metus, o didesniu kainų augimu labiausiai išsiskyrė farmacijos gaminiai, jie buvo apie dešimtadaliu brangesni nei prieš metus.

Esant tokiai paslaugų ir pramonės prekių kainų raidai, grynoji infliacija, kuri yra labiau sietina su vidaus veiksniais ir neapima labiau svyruojančių energijos ir maisto prekių kainų, mažėjo ir sudarė 3,2 proc. Nors ir sumažėjusi, grynoji infliacija buvo didesnė už ilgalaikį vidurkį, o tam reikšmingą įtaką darė sparčiai kilęs darbo užmokestis¹.

2.3. Darbo rinka

Nuolatinių gyventojų skaičius Lietuvoje didėjo trejus metus iš eilės. Išankstiniais duomenimis, per metus Lietuvos gyventojų skaičius paaugo 4,3 tūkst. asmenų ir 2025 m. pradžioje sudarė 2,89 mln. Gyventojų skaičiaus padidėjimą lėmė teigiama grynoji imigracija – tiek lietuvių, tiek užsieniečių. 2024 m. į Lietuvą atvyko 23 tūkst. daugiau asmenų, nei išvyko. Lietuvos piliečių grynoji migracija buvo didžiausia nuo duomenų skelbimo pradžios: jau penktus metus iš eilės ji buvo teigiama ir 2024 m. sudarė 9 tūkst. asmenų. Užsieniečių grynoji migracija siekė apie 13 tūkst. asmenų. Vidurio ir Pietų Azijos šalių grynoji migracija sudarė didžiausią migracijos saldo dalį (apie 10 tūkst., arba beveik tris ketvirtadalius visos užsieniečių gryniosios migracijos), tačiau per metus sumažėjo dviem penktadaliais. Vis dėlto šio migracijos saldo pakako kompensuoti neigiamą gyventojų kaitą. 2024 m. Lietuvoje mirė apie 19 tūkst. žmonių daugiau, negu gimė.

Nuolatinių gyventojų skaičiaus pokytis 2003–2024 m. Lietuvoje (kaitos veiksniai)

Šaltiniai: VDA ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: VDA 2024 m. duomenys – išankstiniai.

Didėjant ekonominiam aktyvumui, įmonės didino darbuotojų skaičių. Bendras užimtųjų skaičius Lietuvoje per metus padidėjo beveik 23 tūkst. (1,6 %). Didžiausias dirbančiųjų prieaugis fiksuotas pramonės sektoriuje, daugiausia apdirbamosios gamybos veikloje. Užimtumo raidą Lietuvoje itin neigiamai veikė sunkumai transporto sektoriuje. Šios veiklos sąstingį lėmė vangi ES ekonomikos raida ir susidaręs pervežimų pajėgumų perteklius Vakarų rinkose.

¹ Plačiau apie darbo užmokesčio tendencijas skaitykite 2.3 skirsnyje.

2024 m. pradžioje išaugęs nedarbas pamažu traukėsi. VDA duomenimis, 2024 m. vidutinis nedarbo lygis Lietuvoje sudarė 7,1 proc. ir buvo 0,3 proc. punkto didesnis nei prieš metus, daugiausia dėl padidėjusio darbingo amžiaus gyventojų skaičiaus. Vis dėlto, remiantis sezoniškai pakoreguotais ketvirtiniais duomenimis, nedarbo lygis mažėjo trečią ketvirtį iš eilės ir 2024 m. ketvirtąjį ketvirtį sudarė tik 6,3 proc. Tai mažiausia nedarbo lygio reikšmė per dvejus metus.

Darbuotojų su reikiama kvalifikacija pasiūla ir toliau nepasiveja paklausos, o tai darbuotojams leidžia palaikyti stiprią derybinę galią ir tai palaiko darbo užmokesčio augimą. Remiantis išankstiniais VDA duomenimis, darbo užmokestis² šalies ūkyje per metus ūgtelėjo 10,2 proc., o viešajame sektoriuje jis ir toliau kilo spartesniu tempu (12,8 %) nei privačiajame (8,9 %). Daugiausia prie viešojo sektoriaus darbo užmokesčio augimo prisidėjo sparčiai didėję švietimo ir sveikatos apsaugos darbuotojų atlyginimai. Vertinant istoriškai, darbo pajamos ir toliau didėja sparčiai. O įtampa darbo rinkoje vis dar yra artima istoriškai aukštam lygiui, tai rodo ir beveik 2 proc. jau kurį laiką siekiantis laisvų darbo vietų lygis.

Keletą metų sparčiai kylantis darbo užmokestis skatina į Lietuvos darbo rinką įsilieti ir labiau išsivysčiusių ES valstybių gyventojus. Ne Lietuvos piliečių³ užimtųjų skaičius per metus padidėjo beveik dešimtadaliu. Keturis penktadalius augimo sudarė vidutinės kvalifikacijos darbuotojai, daugiausia statybos ir apdirbamosios gamybos veiklose. Pastebėtina, kad prie užsieniečių augimo prisidėjo ne tik trečiųjų šalių, bet ir ES piliečiai. ES piliečiai (daugiausia iš Rumunijos, Latvijos ir Lenkijos) nulėmė šiek tiek daugiau nei ketvirtadalį viso užimtųjų užsieniečių padidėjimo.

3. Eurosistemos pinigų politika

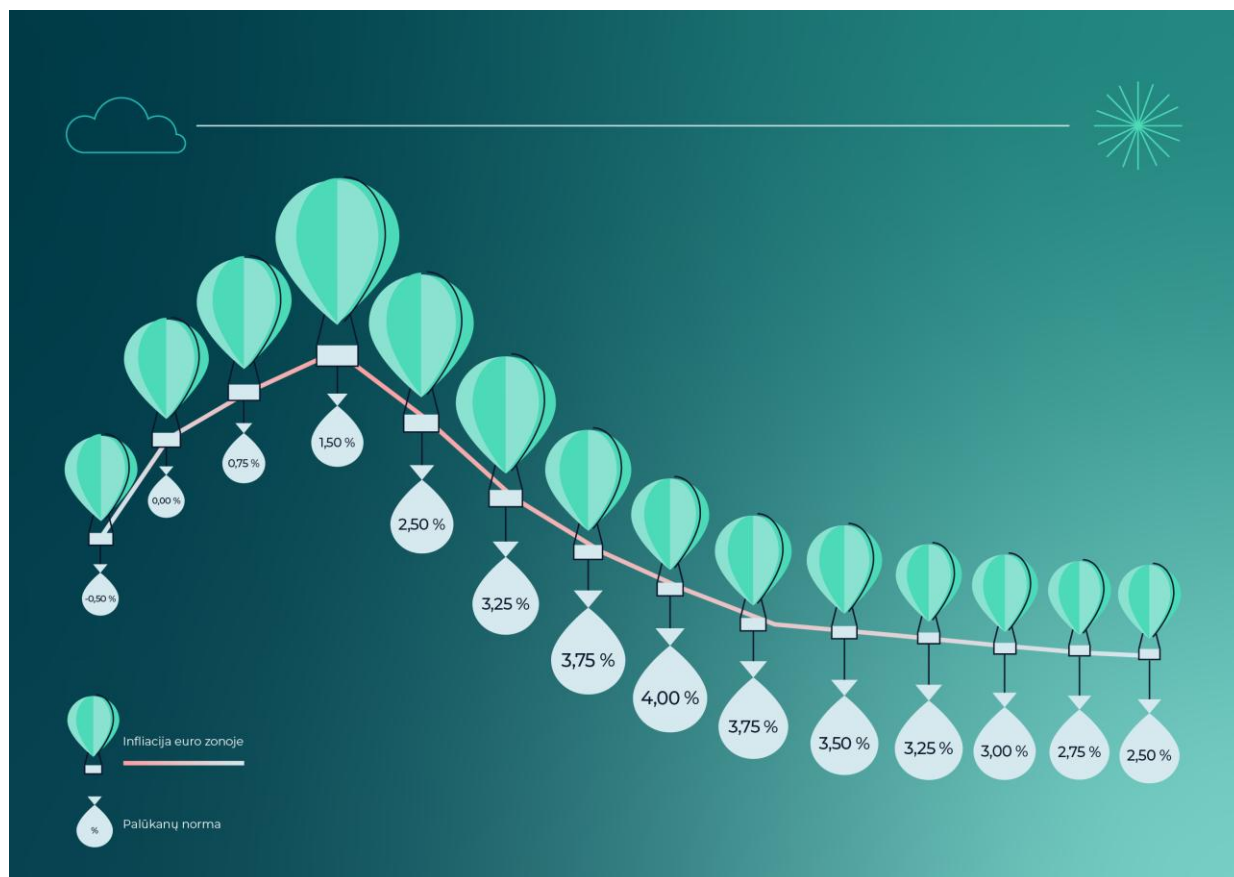
3.1. Sprendimai

2024 m. birželio mėn. ECB valdančioji taryba pradėjo švelninti ribojantį pinigų politikos pobūdį. Tai buvo pirmas palūkanų normų pasikeitimas po 2022–2023 m. vykdyto palūkanų normų didinimo ciklo ir 9 mėn. laikymo 4 proc. lygio. Per 2024 m. ECB valdančioji taryba pagrindinę (indėlių galimybės) palūkanų normą iš viso sumažino 100 bazinių punktų per keturis kartus. Sprendimai buvo priimti atsižvelgus į esamą bazinės infliacijos euro zonoje dinamiką, infliacijos prognozes ir pinigų politikos perdavimą. Mažėjanti infliacija suteikia užtikrintumo, kad kainų stabilumo tikslas bus pasiektas ir su mažiau ribojančiu pinigų politikos pobūdžiu. Taip pat, išblėsus su COVID-19 pandemija susijusioms rizikoms pinigų politikos perdavimui ir euro zonos ekonomikos perspektyvoms, nuo 2025 m. pradžios Eurosistema sustabdė reinvestavimą pagal specialiąją pandemine pirkimo programą (SPPP), o tai lemia, turimų obligacijų portfelio tolesnį mažėjimą.

Vidutiniu laikotarpiu ECB palūkanų normos turėtų pasiekti lygį, kai pinigų politikos pobūdis būtų nei ribojantis, nei skatinantis, jeigu ekonomika nepatirs naujų sukrėtimų. Finansų rinkų dalyviai tikisi, kad, infliacijai grįžtant į tikslinį lygį, palūkanų normos turėtų nusistovėti artimam 2 proc. lygiui. Vis dėlto ECB valdančioji taryba sprendimus priims per kiekvieną posėdį remdamasi visais tuo metu turimais duomenimis.

² Darbo užmokestis su individualiomis įmonėmis.

³ Bendras užimtųjų skaičius imamas iš VDA, užsieniečių – iš Užimtumo tarnybos. Daroma prielaida, kad šie duomenys tarpusavyje palyginami.

Naujausios prognozės rodo, kad infliacija euro zonoje grįžta link ECB vidutiniu laikotarpiu siekiamo 2 proc. tikslo, o ekonomikos augimas turėtų šiek tiek paspartėti. Nuo 2022 m. spalio mėn., kai infliacija euro zonoje buvo perkopusi 10 proc., 2025 m. vasario mėn. ji sumažėjo iki 2,4 proc. Nors šiuo metu infliacija vis dar yra aukštesnio lygio nei ECB kainų stabilumo tikslas, prognozuojama, kad jau 2025 m. antrąją pusę ji turėtų siekti apie 2 proc. ir artėjančiais metais būti netoli šio tikslo. Prie to prisidės tiek ankstesnių palūkanų normų didinimų poveikis, tiek mažėjantis atlygio vienam darbuotojui augimas artėjančiais metais. Išankstiniais duomenimis, 2024 m. euro zonos ekonomika augo 0,8 proc., tačiau prognozuojama, kad ekonomika atsigaus lėtai. Nuo ankstesnių rugsėjo mėn. prognozių nedarbo lygio prognozės buvo sumažintos ir toliau bus istoriškai žemo lygio.

Faktiniai euro zonos makroekonominiai rodikliai 2024 m. ir jų prognozės

(pokytis per metus, išskyrus nedarbo lygį, %)

Rodikliai	2024	2025	2026	2027
Realusis BVP	0,8	0,9	1,2	1,3
SVKI	2,4	2,3	1,9	2,0
Nedarbo lygis	6,4	6,3	6,3	6,2
Atlygis vienam darbuotojui	4,6	3,4	2,8	2,6

Šaltinis: 2025 m. kovo mėn. ECB ekspertų makroekonominės prognozės euro zonai.

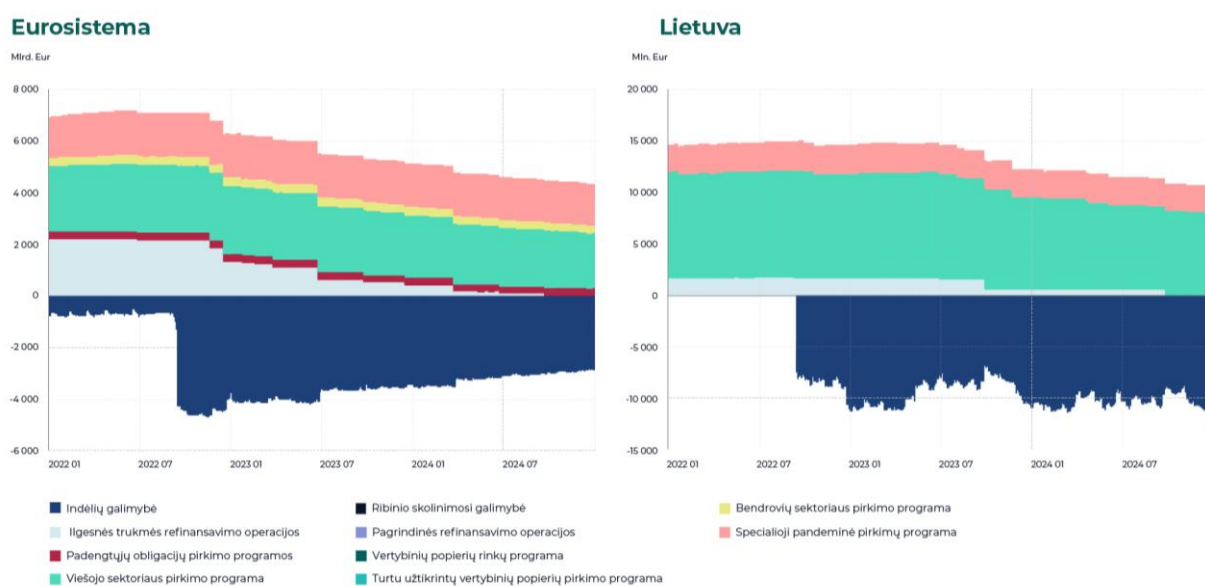
3.2. Priemonės

2024 m. Eurosistema įvykdė 116 atvirosios rinkos operacijų. Per pagrindines refinansavimo operacijas, kurių trukmė viena savaitė, Eurosistemos sandorių šalys metų pabaigoje buvo pasiskolinusios 16,98 mlrd. Eur (2022 m. pabaigoje – 14,09 mlrd. Eur), per ilgesnės trukmės refinansavimo operacijas – 17,19 mlrd. Eur (2023 m. pabaigoje, įskaitant tikslines ilgesnės trukmės refinansavimo operacijas, kurių

paskutiniai grąžinimai įvyko 2024 m., – 396,20 mlrd. Eur). Sandorių šalys taip pat toliau aktyviai naudojosi vienos nakties indėlių galimybe. Naudojimasis indėlių galimybe šiek tiek mažėjo per metus ir 2024 m. pabaigoje sudarė 2 799,01 mlrd. Eur (2023 m. pabaigoje – 3 446,57 mlrd. Eur).

Lietuvos banko sandorių šalys 2024 m. taip pat dalyvavo pagrindinėse refinansavimo operacijose, bet metų pabaigoje taip pat, kaip ir 2023 m. pabaigoje, pasiskolinusios nebuvo. Be to, sandorių šalys metų pabaigoje nebuvo pasiskolinusios ir ilgesnės trukmės refinansavimo operacijose (2023 m. pabaigoje šiose operacijose jos buvo pasiskolinusios 478,81 mln. Eur). Lietuvos banko sandorių šalys, kaip ir Eurosistemos sandorių šalys, naudojosi vienos nakties indėlių galimybe – metų pabaigoje šių indėlių suma sudarė 12,73 mlrd. Eur (2023 m. pabaigoje – 11,03 mlrd. Eur).

Eurosistemos ir Lietuvos banko vykdytos pinigų politikos operacijos

Šaltiniai: ECB ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Analizuojamu laikotarpiu Eurosistemos pinigų politikos tikslais laikomų VP portfelis mažėjo, nes Eurosistema nevykdė pirkimų pagal išplėstinę turto pirkimo programą ir pamažu nutraukė reinvestavimą pagal SPPP. Pagal SPPP gautos lėšos už išperkamus VP buvo visiškai reinvestuojamos 2024 m. pirmąjį pusmetį, iš dalies – antrąjį pusmetį, o 2024 m. pabaigoje reinvestavimas pagal šią programą buvo baigtas. Eurosistemos pinigų politikos tikslais laikomų VP portfelis metų pabaigoje sudarė 4 290,49 mlrd. – 403,85 mlrd. Eur mažiau negu 2023 m. pabaigoje.

Lietuvos banko pinigų politikos tikslais laikomų VP portfelis taip pat sumažėjo 1,03 mlrd. ir metų pabaigoje sudarė 10,75 mlrd. Eur: iš jų 6,23 mlrd. Eur sudarė Lietuvos Respublikos Vyriausybės VP ar jos garantuoti VP ir 4,52 mlrd. Eur – Europos institucijų obligacijos.

Privalomųjų atsargų, einamųjų sąskaitų, naudojimosi indėlių ir ribinio skolinimosi galimybėmis apimtis

Rodiklis	Regionas	Apimtis metų pabaigoje, Eur	Pokytis per metus	Metų vidurkis, Eur	Didžiausia reikšmė, Eur	Mažiausia reikšmė, Eur
Privalomosios atsargos	Eurosistema	164,0 mlrd.	1,0 proc.	162,2 mlrd.	164,0 mlrd.	161,3 mlrd.
	Lietuva	509,0 mln.	12,2 proc.	475,5 mln.	509,0 mln.	453,5 mln.
Lėšos einamosiose sąskaitose	Eurosistema	192,3 mlrd.	3,2 proc.	168,4 mlrd.	281,8 mlrd.	136,3 mlrd.
	Lietuva	573,2 mln.	0,2 proc.	559,7 mln.	1 765,3 mln.	418,2 mln.

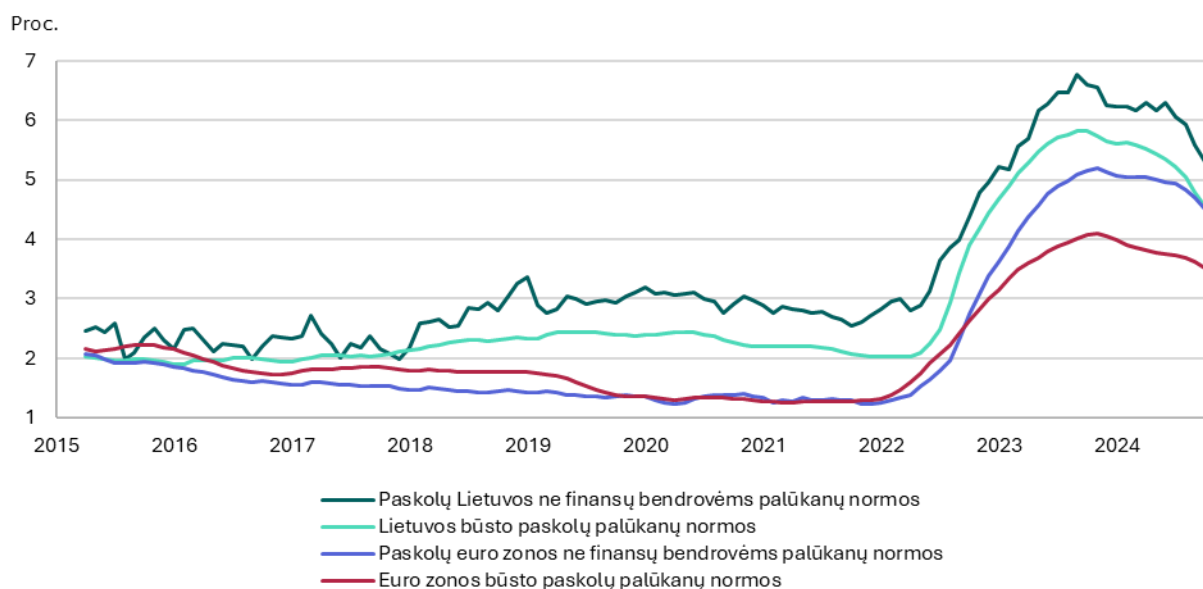
Naudojiamasis indėlių galimybe	Eurosistema	2 799,0 mlrd.	18,8 proc.	3 168,2 mlrd.	3 567,2 mlrd.	2 769,0 mlrd.
	Lietuva	12,7 mlrd.	15,4 proc.	10,3 mlrd.	12,9 mlrd.	8,7 mlrd.
Naudojiamasis ribinio skolinimosi galimybe	Eurosistema	0,048 mlrd.	80,0 proc.	0,0 mlrd.	0,3 mlrd.	0,0 mlrd.
	Lietuva	0,0 mln.	0,0 proc.	0,0 mln.	0,0 mln.	0,0 mln.

Šaltiniai: ECB ir Lietuvos banko skaičiavimai.

3.3. Poveikis

Privačiojo sektoriaus paskolų palūkanos reikšmingai mažėja reaguodamos į laisvėjančią pinigų politiką. 2024 m. spartų naujų paskolų palūkanų augimą pakeitęs laipsniškas mažėjimas vis labiau pastebimas tiek būsto, tiek ne finansų bendrovių paskolų palūkanų normų Lietuvoje ir euro zonoje. Tai lėmė ECB valdančiosios tarybos sprendimai mažinti palūkanų normas ir lūkesčiai dėl tolesnio jų mažinimo ateityje. Lietuvoje naujų būsto paskolų segmente palūkanų normos vis dar yra didesnės nei vidutiniškai euro zonoje (2024 m. gruodžio mėn. duomenimis, Lietuvoje – 4,31 %, visoje euro zonoje – 3,43 %). Skirtumą iš dalies paaiškina tai, kad Lietuvoje beveik visos būsto paskolos (apie 97 %) suteikiamos su kintamąja palūkanų norma (dažniausiai ją siejant su 3, 6 ar 12 mėn. EURIBOR), o vidutiniškai euro zonoje šis rodiklis yra gerokai mažesnis (apie 18 %). Dėl to su padidėjusiomis palūkanų normomis Lietuvos skolininkai susidūrė iš karto, o dauguma euro zonos skolininkų – tik keičiantis lūkesčiams dėl ilgesnio laikotarpio palūkanų normų krypties. Šis skirtumas atitinkamai lemia spartesnę naujų skolinimosi palūkanų mažėjimą Lietuvoje šiuo metu. Nuo 2024 m. birželio mėn., kai ECB valdančioji taryba pradėjo mažinti indėlių galimybės palūkanų normą, Lietuvoje būsto paskolų palūkanų normos sumažėjo apie 1,21 proc., o visoje euro zonoje – tik apie 0,38 proc. punkto. Paskolų palūkanų normų dinamika ateityje priklausys nuo pinigų politikos pobūdžio ir ekonomikos bei bankų finansinės padėties.

PFĮ naujų būsto paskolų ir paskolų ne finansų bendrovėms vidutinė palūkanų norma

Šaltiniai: ECB ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Pastabos: 3 mėn. slenkamasis vidurkis. Neįtraukti esamų paskolų sutarčių sąlygų persvarstymų duomenys.

Ilgesniu laikotarpiu siekiant subalansuoto euro zonos ekonomikos augimo, tinkamą pinigų politikos pobūdį turėtų papildyti vykdomos struktūrinės reformos, skatinančios euro zonos konkurencingumą ir atsparumą. Nuosekliai švelninat pinigų politikos pobūdį, didesnės pajamos ir palankesnės kreditavimo sąlygos turėtų paskatinti vartojimą ir investicijas, o didėjantis eksportas gali

palaikyti ekonomikos atsigavimą. Valdančioji taryba palankiai vertina Europos Komisijos iniciatyvą – Konkurencingumo kelrodį, kuriuo pasiūlomas konkretus veiksmų planas. Labai svarbu, taikant tolesnes konkrečias bei plataus užmojo struktūrinės politikos priemones, įgyvendinti Mario Draghi⁴ pateiktus pasiūlymus dėl Europos konkurencingumo didinimo ir Enrico Letta⁵ pasiūlymus dėl bendrosios rinkos įgalinimo. Vyriausybės turėtų visapusiškai ir neatidėliodamos įgyvendinti savo įsipareigojimus pagal ES ekonomikos valdymo sistemą. Tai padės tvariai sumažinti biudžeto deficitą bei skolos rodiklius ir pirmenybę teikti augimą skatinančioms reformoms ir investicijoms.

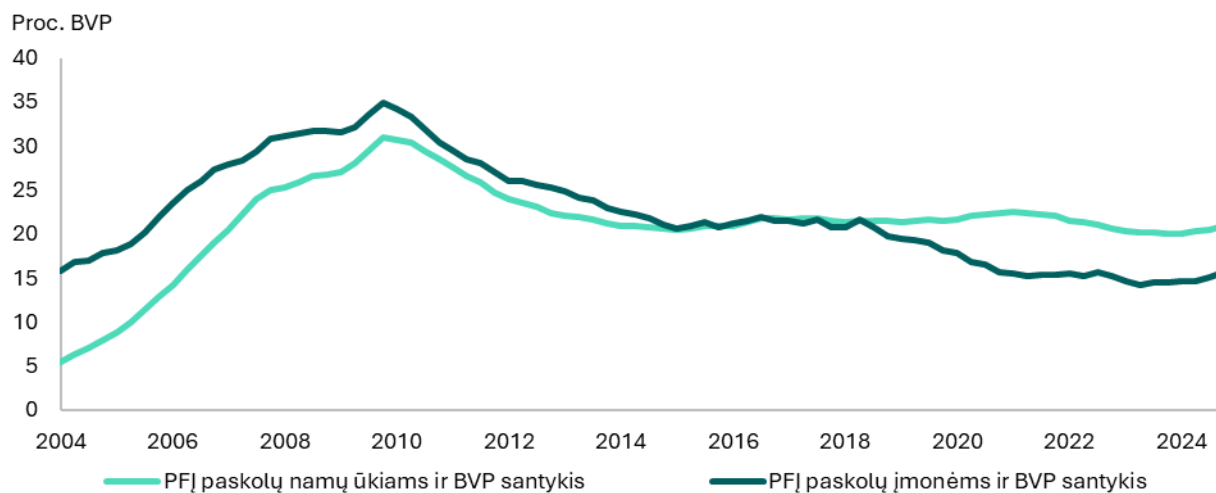
4. Finansinis stabilumas

ECB mažinant palūkanų normas, rizikų Lietuvos finansų sistemai fonas 2024 m. šviesėja, tačiau grėsmę kelia geopolitinė įtampa, galimi prekybos karai ir tebevyraujantis ekonominis neapibrėžtumas, tebesančios komercinio NT kainų korekcijos ir kibernetinių atakų rizikos.

Europos, taip pat ir Lietuvos ekonomikos rodė atsigavimo ženklų dėl spartėjančios privačiojo vartojimo ir paslaugų sektoriaus plėtros, tačiau šalių finansinį stabilumą ateityje gali paveikti įvairūs makroekonominiai ir geopolitiniai iššūkiai. Lietuvos įmonių finansinei būklei įtakos gali turėti geopolitinių sukrėtimų ir potencialaus prekybos karo pavojai bei vangios užsienio prekybos partnerių ekonomikos augimo tendencijos. Kita vertus, rizikas finansų sistemai mažina žemas neveiksnių paskolų įmonėms lygis ir sukaupti rezervai. Rizikoms būsto rinkoje atslūgstant, komercinio NT segmente rizikų lygis tebėra aukštesnis dėl biurų ir pramonės patalpų pasiūlos pertekliaus. Tiesa, ir toliau esant gerai komercinio NT kredito kokybei, galimi bankų nuostoliai neturėtų reikšmingai paveikti finansų sistemas. Tuo metu sisteminio pobūdžio kibernetinių atakų rizikos lygis tebėra padidėjęs. Nors iki šiol pavyko išvengti reikšmingos finansinės ar reputacinės žalos, bankai ir priežiūros institucijos skiria nuolatinį dėmesį, siekdami didinti atsparumą sisteminio pobūdžio atakoms bei jų užkardymui.

Lietuvos ne finansų įmonėms ir namų ūkiams PFĮ suteiktų paskolų ir BVP santykis

(2004 m. I ketv.–2024 m. IV ketv.)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

Finansinis ciklas Lietuvoje 2024 m. rodė atsigavimo ženklų, išryškėjo verslo ir gyventojų kreditavimo atsigavimo bei spartėjimo tendencijos. Apskritai disbalansų kredito rinkoje nestebima. Finansinio ciklo indeksas Lietuvoje atsispyrė nuo anksčiau stebėto žemiausio lygio. Šį pokytį daugiausia nulėmė dėl mažėjančių palūkanų normų pradėjusi didėti paskolų paklausa. 2024 m. gruodžio mėn. paskolų namų ūkiams portfelio metinis augimas sudarė 9,7, įmonėms – 13,3 proc. Vis

⁴ M. Draghi ataskaita.

⁵ E. Letta ataskaita.

sparčiau augo tiek naujas kreditavimas, tiek anksčiau gautų paskolų persitarimų skaičius. Naujų paskolų įmonėms srautas 2024 m. buvo 11,4, namų ūkiams – 27,9 proc. didesnis nei ankstesniais metais. Būsto paskolų persitarimų vertė 2024 m. sudarė 8,6 proc. viso būsto paskolų portfelio ir per metus ūgtelėjo 5 proc. punktais. Prie šio augimo reikšmingai prisidėjo suintensyvėjusi bankų tarpusavio konkurencija prieš įsigaliojant supaprastintai būsto paskolų refinansavimo tvarkai. Apskritai verslo bei gyventojų įsiskolinimo lygis ir toliau buvo žemas – gautų paskolų iš bankų ir BVP santykis (36,5 %) ir toliau yra vienas mažiausių visoje euro zonoje.

Pingant skolinimuisi paspartėjo būsto rinkos plėtra, bet komercinio NT segmente tebėra stebimas mažas rinkos aktyvumas ir didėjantis biurų bei pramonės patalpų neužimtumas.

2025 m. sausio mėn. pirminėje rinkoje rezervuotų būstų skaičius pasiekė ketverių metų rekordą. Tačiau, remiantis oficialiai įregistruotų sandorių skaičiumi, rinkos aktyvumas tebėra maždaug 10 proc. mažesnis už pastarojo dešimtmečio tendencijas. Metinis kainų augimas yra stabilus ir, remiantis skirtingais indeksais, 2024 m. pabaigoje sudarė 3,6–8,9 proc. Gyventojų pajamoms dvejus metus didėjant sparčiau už būsto kainas, būsto įperkamumas toliau gerėja, o būsto kainų pervertinimas, remiantis skirtingų indeksų medianomis, 2024 m. trečiąjį ketvirtį svyravo tarp 4 ir 9 proc. Tuo metu komercinio NT segmente 2024 m. pabaigoje sandorių skaičius buvo 24 proc. mažesnis nei prieš metus. Mažesnis aktyvumas rinkoje lemia ir lėtesnį kainų kilimą (2024 m. ketvirtąjį ketvirtį stebėtas 6,8 %, ankstesnį ketvirtį – 9 % metinis augimas). Nors skolos tvarkymo iššūkiai pingant skolinimuisi atslūgsta, vis dar yra įtampa dėl perteklinės biurų ir pramonės patalpų pasiūlos: Vilniuje A klasės biurų ir A klasės pramonės patalpų neužimtumo lygis 2024 m. pabaigoje išaugo atitinkamai iki 12 ir 6 proc. (2024 m. trečiąjį ketvirtį sudarė 9 ir 2 %). Vis dėlto NT įmonių sukaupti finansiniai rezervai mažina rizikos realizavimosi tikimybę.

Bankų sektoriaus pelningumas ir toliau yra didelis, o sukaupti kapitalo ir likvidumo rezervai rodo atsparumą galimiems sukrėtimams ateityje.

Aukštą pelningumo lygį⁶ palaiko didelės bankų grynosios palūkanų pajamos dėl pakilusių palūkanų normų, nedidelės paskolų su fiksuotosiomis palūkanų normomis ir terminuotųjų indėlių dalies, reikšmingai pastaraisiais metais augusio paskolų portfelio bei didelių likvidumo rezervų. Mažėjant palūkanų normoms, tikėtina, kad grynosios palūkanų pajamos ir pelnas po truputį mažės. Tuo metu 2023–2025 m. laikinojo solidarumo įnašo įmokų suma gali siekti apie 580–590 mln. Eur⁷. Bankų paskolų portfelio kokybė tebėra gera: neveiksnių būsto paskolų bei paskolų įmonėms dalys 2024 m. pabaigoje sudarė atitinkamai 0,7 ir 1,4 proc. ir per metus sumažėjo po 0,1 proc. punkto. Neveiksnių paskolų lygis nuo metų pradžios taip pat reikšmingai nepakito ir 2024 m. pabaigoje sudarė 2,2 proc. Nors didesnių nuostolių dėl neveiksnių paskolų bankai kol kas nepatyrė, tebesant geopolitiniam ir makroekonominiam neapibrėžtumui, bankai vis dar atsargiai vertina skolininkų padėtį. Reikšmingi kapitalo rezervai⁸ ir didelis likvidumas⁹ rodo gerą bankų sektoriaus pasirengimą atlaikyti galimus nuostolius, o naujausioje [Finansinio stabilumo būklės ir sisteminių rizikų apžvalgoje](#) aprašyti testavimo nepalankiomis sąlygomis rezultatai taip pat rodo, kad Lietuvos bankų sektorius yra atsparus trumpojo laikotarpio mokumo ir likvidumo sukrėtimams.

Lietuvos banko taikomos prevencinės finansinio stabilumo priemonės padeda užtikrinti, kad finansų sistema būtų pajėgi atlaikyti sukrėtimus, 2024 m. vyko reguliari kapitalo priemonių peržiūra.

2024 m. liepos 1 d. įsigaliojo 2023 m. gruodžio mėn. priimtas sprendimas dėl išaugusios Revolut Bank UAB sisteminės svarbos padidinti jam taikomą papildomą kapitalo reikalavimą nuo 1 iki 2 proc. 2024 m. rudenį atlikta sektorinio sisteminės rizikos rezervo peržiūra. Stebint vėl augantį būsto kredito rinkos aktyvumą ir tebesančią didelę būsto paskolų svarbą daliai rinkos dalyvių, nuspręsta palikti galioti 2 proc. sektorinio sisteminės rizikos rezervo (SRR) normą kredito įstaigų būsto paskolų

⁶ 2024 m. Lietuvos bankų sektoriaus pelnas sudarė 1,021 mlrd. Eur, o nuosavybės gražos rodiklis – 20,2 proc.

⁷ Nuo [Laikinojo solidarumo įnašo įstatymo](#) įsigaliojimo 2023 m. gegužės 16 d. Lietuvoje veikiantys bankai, užsienio bankų filialai ir kitos kredito įstaigos iš viso į valstybės biudžetą pervedė apie 450 mln. Eur laikinojo solidarumo įnašo.

⁸ 2024 m. pabaigoje bankų sektoriaus kapitalo pakankamumo rodiklis sudarė 21,4 proc.

⁹ 2024 m. pabaigoje bankų sektoriaus padengimo likvidžiuoju turtu rodiklis sudarė 347 proc. ir daugiau nei tris kartus viršijo nustatytą reikalavimą.

portfeliams, viršijantiems 50 mln. Eur, tai leis išlaikyti kredito įstaigų atsparumą rizikai, kylančiai iš šio sektoriaus.

Lietuvos banko taikomos makroprudencinės priemonės

 SKOLININKŲ APSAUGA		 BANKŲ ATSPARUMAS									
 Minimalus pradinio įnašo reikalavimas	pirmai būsto paskolai antrai ir paskesnėms paskoloms*	15 % 30 %	 Sisteminės svarbos įstaigų rezervas								
			<table border="1"> <tr> <td>AB SEB bankas</td> <td>„Swedbank“, AB</td> <td>AB Šiaulių bankas</td> <td>Revolut Bank UAB</td> </tr> <tr> <td>2 %</td> <td>2 %</td> <td>1 %</td> <td>2 %</td> </tr> </table> <small>Nuo 2024 07 01</small>	AB SEB bankas	„Swedbank“, AB	AB Šiaulių bankas	Revolut Bank UAB	2 %	2 %	1 %	2 %
AB SEB bankas	„Swedbank“, AB	AB Šiaulių bankas	Revolut Bank UAB								
2 %	2 %	1 %	2 %								
 Maksimalus paskolų įmokų ir pajamų santykis		40 %	 Anticiklinis kapitalo rezervas								
			1 %								
 Maksimalus paskolų įmokų ir pajamų santykis, skaičiuojant su 5 % palūkanomis		50 %	 Kapitalo apsaugos rezervas								
			2,5 %								
 Maksimali paskolos trukmė		30 metų	 Sektorinis sisteminės rizikos rezervas								
			2 % <small>būsto paskolų portfeliumi</small>								

Šaltinis: Lietuvos bankas.

* Išimtis taikoma kredito gavėjams, kurių kiekvienos ankstesnės paskolos likutis yra mažesnis nei 50 proc. su atitinkama paskola įsigyto būsto vertės.

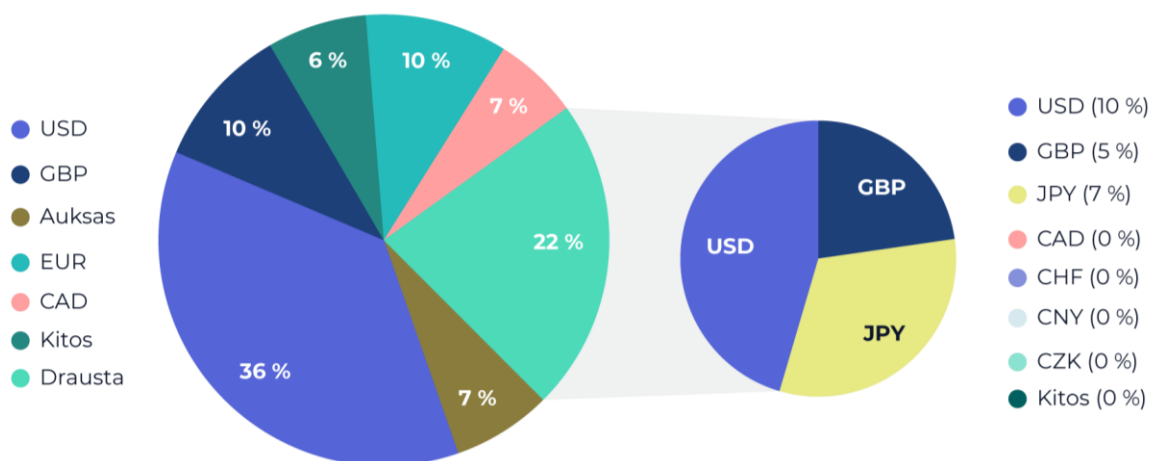
Lietuvos bankas, siekdamas išplėsti vartotojų galimybes rinktis būsto kredito palūkanų rūšį ir paskatinti aktyvesnį būsto paskolų refinansavimą arba sutarties sąlygų (ypač maržos) peržiūrą, kartu su Finansų ministerija pateikė Su nekilnojamoju turtu susijusio įstatymo pakeitimus. 2024 m. spalio 17 d. priimti šio įstatymo pakeitimai, įgalinantys supaprastintą būsto paskolų refinansavimo procedūrą – kartą per dvejus metus kiekvienas būsto paskolos gavėjas galės pasinaudoti supaprastintu ir vartotojui nemokamu refinansavimu ieškodamas jam palankiausio paskolos pasiūlymo. Supaprastintas refinansavimas vartotojams prieinamas jau nuo 2025 m. vasario 1 d. Pagal Seimo priimtus to paties įstatymo pakeitimus, nuo 2025 m. gegužės 1 d. reikšmingus būsto paskolų portfelius (didesnius kaip 50 mln. Eur vertės) turintys kredito davėjai, siūlydami būsto paskolas vartotojams, turės pateikti bent du alternatyvius paskolos pasiūlymus: vieną su kintamąja palūkanų norma, kitą – su bent 5 m. fiksuotąja palūkanų norma.

5. Finansinio turto valdymas

Finansinio turto valdymo tikslas – finansų sistemos stabilumas, sėkminga pinigų politika, finansinis nepriklausomumas ir lengviau absorbuoti ekonominiai sukrėtimai.

Didžioji Lietuvos banko investicijų dalis 2024 m. buvo JAV doleriais ar kitomis valiutomis (Japonijos jenomis, JAV doleriais, Kanados doleriais, Šveicarijos frankais, Didžiosios Britanijos svarais sterlingų) – jų kurso rizika buvo apdrausta. Siekiant didesnio investicijų įvairinimo, dalies investicijų (2024 m. – vidutiniškai 78 %) valiutos kurso rizika buvo neapdrausta. Daugiausia investicijų, kurių valiutos kurso rizika nebuvo apdrausta, buvo JAV doleriais (36 %), Kanados doleriais (7 %) ir Didžiosios Britanijos svarais sterlingų (10 %).

Vidutinė investicijų valiutinė struktūra 2024 m.

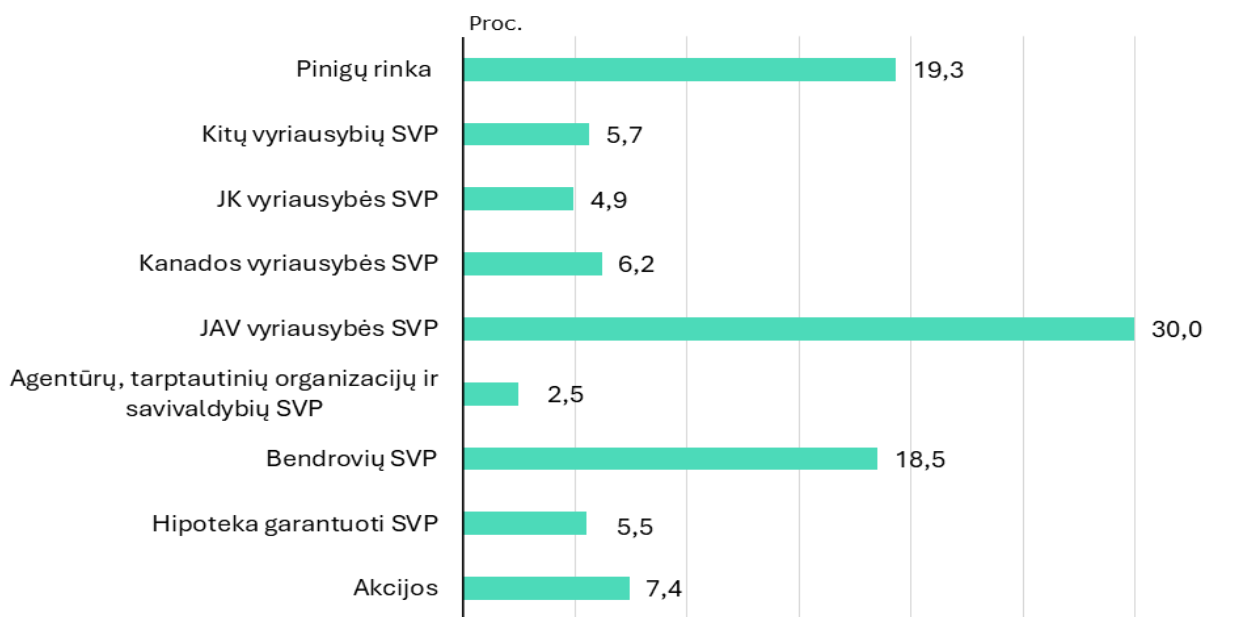

Šaltinis: Lietuvos bankas.

Finansinio turto saugumas užtikrinamas skaidant investicijas, sudarant sandorius su geros reputacijos, aukštus reitingus turinčiomis finansų įstaigomis ir investuojant tik į investicinį reitingą turinčių emitentų SVP. Finansų įstaigoms ir VP emitentams tarptautinių reitingų agentūrų suteiktas investicinis reitingas rodo, kad jų įsipareigojimų nevykdymo tikimybė yra maža. 2024 m. pabaigoje 54 proc. investicijų buvo suteiktas aukščiausias AAA reitingas.

Pagal finansines priemones 2024 m. dominavo investicijos į vyriausybių SVP ir pinigų rinkos priemonės. Lietuvos bankas investavo į įvairių vyriausybių, vyriausybinių agentūrų, tarptautinių organizacijų ir savivaldybių VP. Pinigų rinkos priemonės daugiausia buvo indėliai kitų šalių centriniuose bankuose ir tarptautinėse organizacijose. Lietuvos auksas yra saugomas Anglijos centriniam banke. Susidarius palankioms sąlygoms rinkoje, auksas investuojamas dedant aukso indėlius, už kuriuos uždirbama palūkanų, arba sudarant aukso apsikeitimo sandorius (angl. *swap*), laikinai iškeičiant auksą į kitą valiutą ir ją investuojant.

Vidutinis investicijų pasiskirstymas 2024 m.

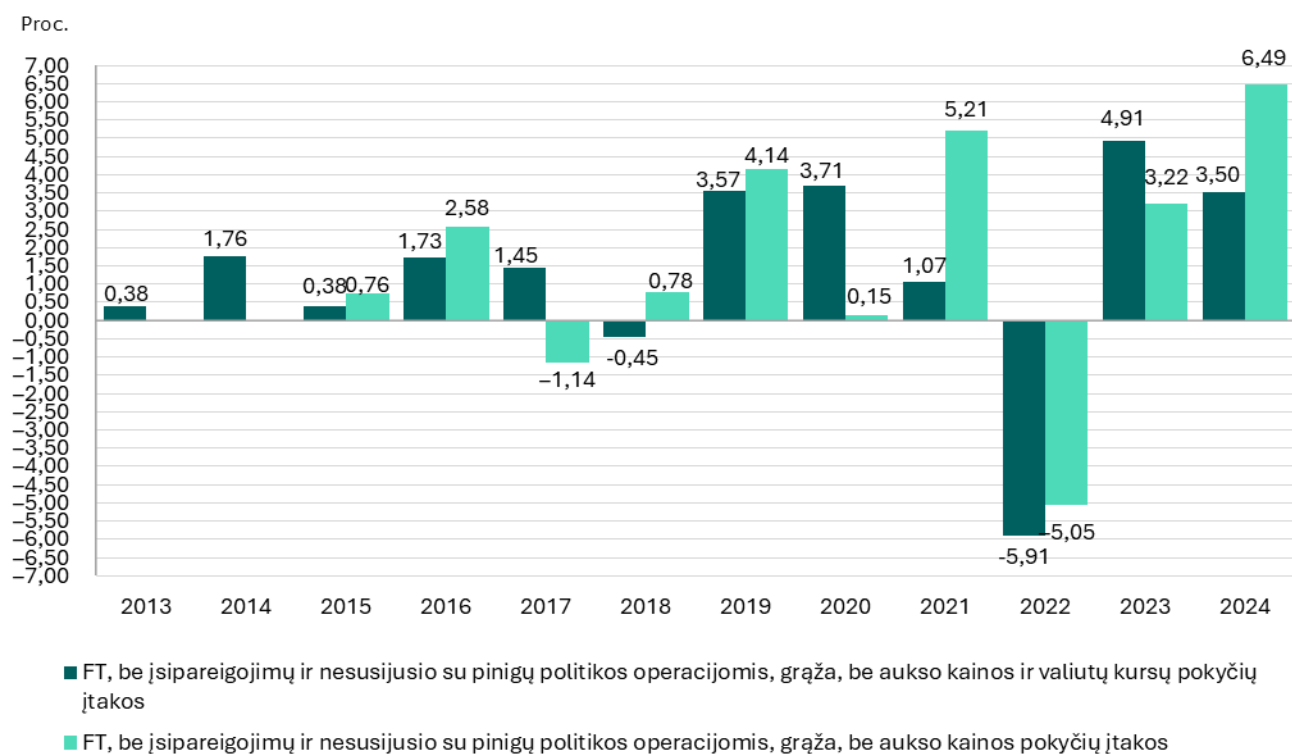
Šaltinis: Lietuvos bankas.

Lietuvos bankas finansinį turtą investuoja skaidydamas investavimo riziką ir siekdamas didinti tikėtiną investicijų grąžą per trejų metų investavimo laikotarpį. Dėl tikėtina didesnio pelningumo vidutiniu laikotarpiu Lietuvos bankas prisiima nuostolių per vienus metus riziką, kurią riboja investavimo politikoje įvardytas rizikos biudžeto dydis.

2024 m. pabaigoje Lietuvos banko finansinis turtas, nesusijęs su pinigų politikos operacijomis ir be įsipareigojimų, sudarė 7 888 mln. Eur. Šio turto grąža eurais, įskaitant valiutų kursų pokyčių įtaką, bet be aukso kainos pokyčių, sudarė 6,49 proc. Finansinio turto, be įsipareigojimų ir nesusijusio su pinigų politikos operacijomis, grąža, be valiutų kursų ir aukso kainos įtakos, 2024 m. buvo 3,50 proc.

Aukso kiekis nepakito ir sudarė 5,8 t. Aukso portfelis per 2024 m. uždirbo 32, 95 proc. grąžą. Pastariesiems pokyčiams nemažą įtaką turėjo per metus reikšmingai ūgtelėjusi aukso kaina (27,22 %) ir daugiau kaip 6 proc. sustiprėjęs JAV doleris euro atžvilgiu.

Investicijų grąža

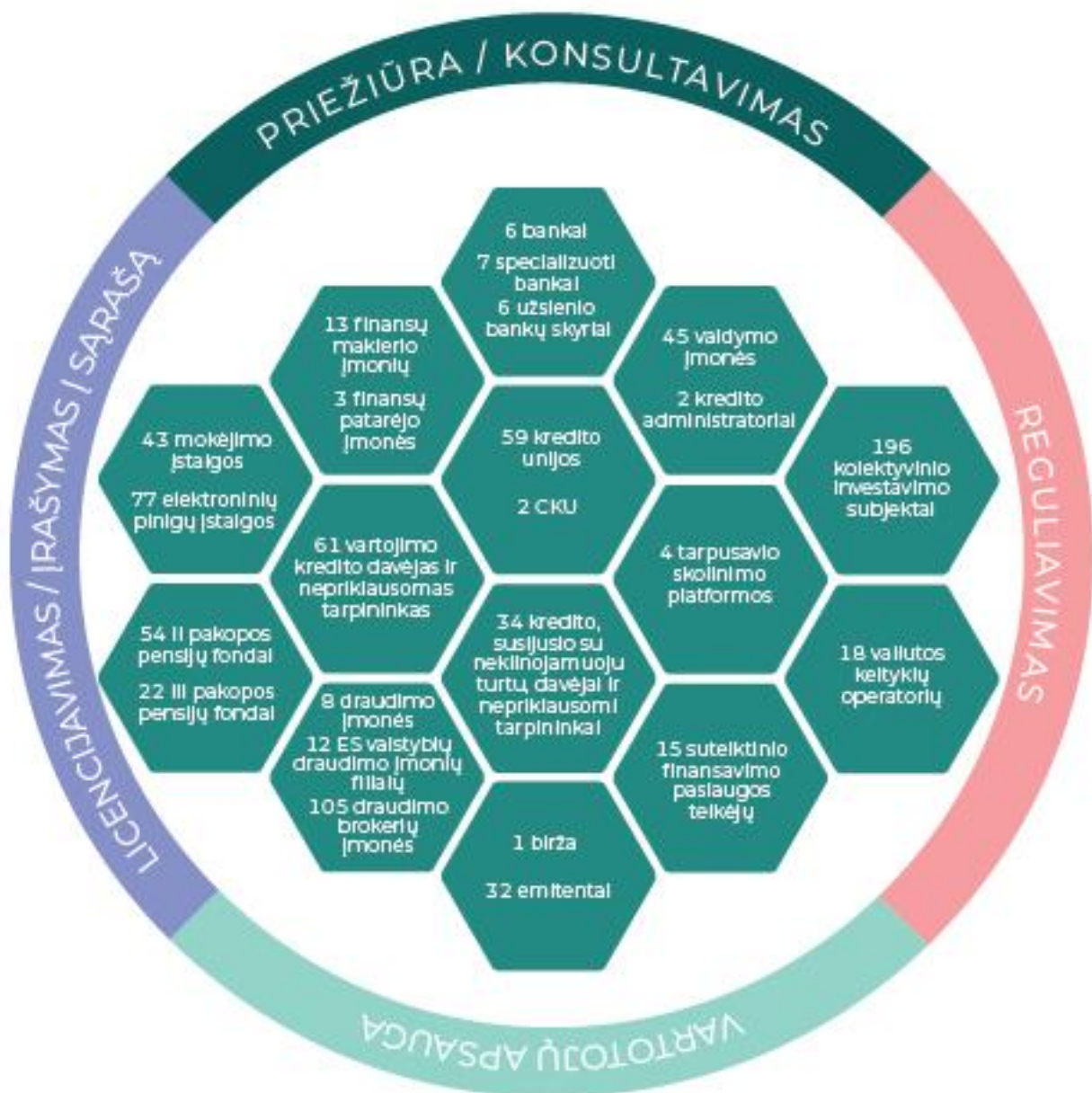
Šaltinis: Lietuvos bankas.

Pastaba: FT – finansinis turtas.

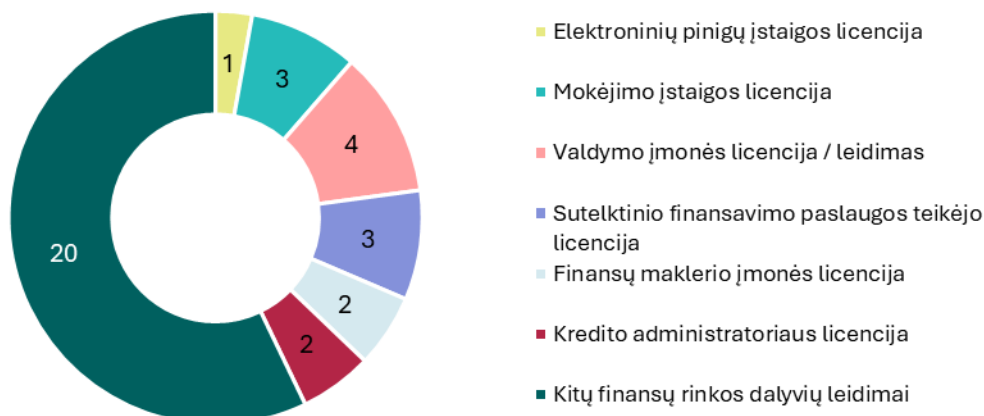
6. Priežiūra

6.1. Finansų rinkos dalyviai

Lietuvos bankas prižiūri 825 finansų rinkos dalyvius (FRD). Lietuvos banko [interneto svetainėje](#) skelbiamos FRD apžvalgos ir informacija apie jų veiklos rezultatus.

2024 m. finansų sektorių papildė 35 nauji FRD. Išduota 15 licencijų ir veiklos leidimų EPĮ, MĮ, FMĮ, valdymo įmonėms, sutelktinio finansavimo paslaugų teikėjams ir kredito administratoriams. Į viešuosius sąrašus įrašyta 20 asmenų (EPĮ ir MĮ tarpininkai, valdymo įmonių ir FMĮ tarpininkai, vartojimo kredito davėjai (VKD), kredito administratoriai ir kt.). Lietuvos banke veikia el. licencijavimo paslauga – įmonės visus dokumentus ir reikiamas procedūras gali sutvarkyti el. būdu.

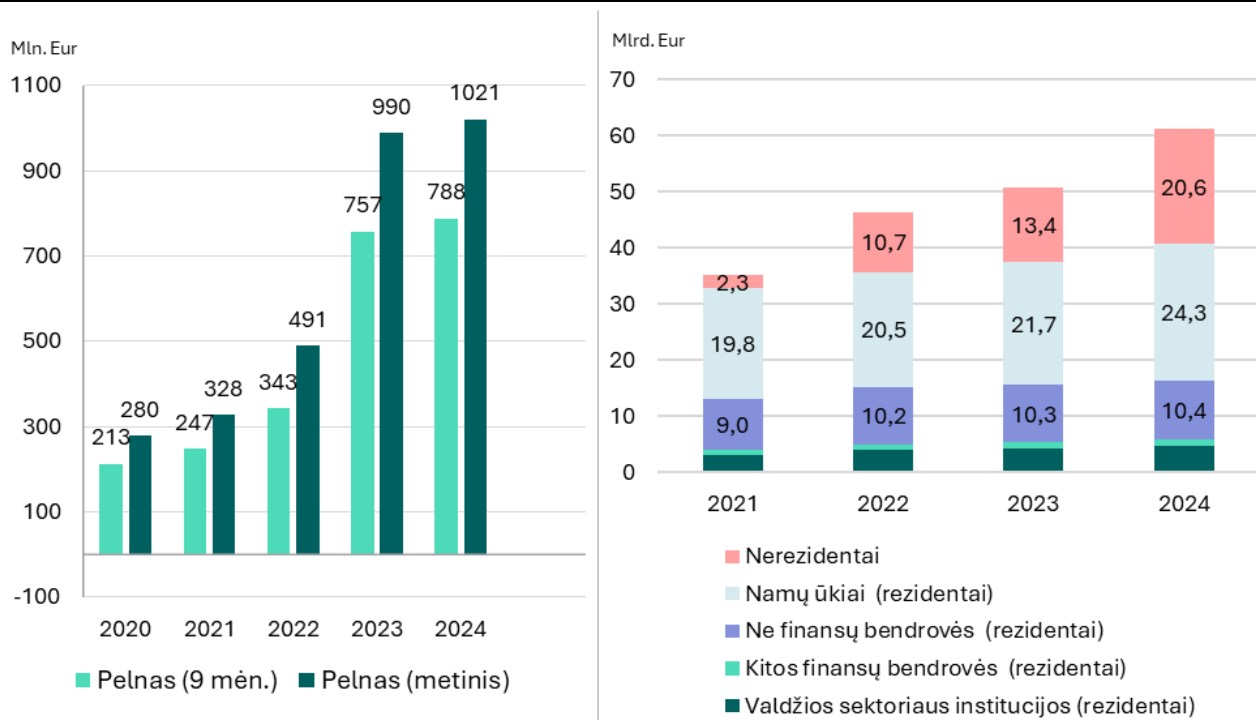
Šaltinis: Lietuvos bankas.

6.2. Riziką ribojanti priežiūra

Bankų sektorius toliau augo – antrus metus iš eilės fiksuotas išskirtinai didelis sektoriaus pelnas. Bankų turtas 2024 m. padidėjo 19,1 proc. – iki 73,4 mlrd. Eur, tačiau, pašalinus *Revolut* grupės veiksnį¹⁰, bankų turtas padidėjo 6,9 proc. 2024 m. pabaigoje dėl spartaus augimo didžiausiu Lietuvoje veikiančiu banku tapo *Revolut Holdings Europe UAB* (aukščiausiu konsolidavimo lygiu) – jo turto vertė pralenkė iki tol didžiausiu banku net septynerius metus buvusį „*Swedbank*“, AB. Neaudituotiems duomenimis, sektorius antrus metus iš eilės pasiekė rekordišką pelningumą: bankų pelnas sudarė 1,021 mlrd. Eur po solidarumo įnašų sumokėjimo. Bankų veiklos modeliai nekito – per metus labiausiai padidėjo paskolos namų ūkiams (9,9 % – iki 15,8 mlrd. Eur) ir verslui (12,6 % – iki 12,7 mlrd. Eur). 2024 m. padidėjęs paskolų portfelis darė teigiamą įtaką paskolų kokybės rodikliams. Neveiksnių paskolų (įskaitant paskolas kredito įstaigoms) dalis sumažėjo 0,11 proc. punkto – iki 0,90 proc. 2024 m. toliau didėjo ir indėliai, sparčiausiai, kaip įprasta, – ketvirtąjį ketvirtį. 2024 m. visi indėliai padidėjo 10,5 mlrd. Eur (20,8 %) – iki 61,3 mlrd. Eur, tačiau, pašalinus nerezidentų indėlių įtaką, visi indėliai išaugo 3,3 mlrd. Eur (8,8 %). Bankų kapitalo pakankamumo lygis ir toliau buvo aukštas (kapitalo pakankamumo rodiklis per metus padidėjo beveik 1,4 proc. p. – iki 21,4 %). Bankų likvidumo situacija taip pat ir toliau buvo gera – visi bankai turėjo pakankamas likvidžiojo turto atsargas ir su atsarga vykdė nustatytus likvidumo rodiklius: bankų padengimo likvidžiuoju turtu rodiklis (angl. *liquidity coverage ratio*, LCR) 2024 m. padidėjo iki 347 proc. (minimalus leistinas – 100 %), o grynas pastovaus finansavimo rodiklis (angl. *net stable funding ratio*, NSFR) sudarė 205 proc. (minimalus leistinas – 100 %). 2024 m. bankų sektoriaus dalyvių skaičius padidėjo vienu dalyviu – nuo 2024 m. spalio 1 d. veiklą pradėjo Švedijos banko *TF Bank* Lietuvos filialas.

¹⁰ *Revolut* grupės veikla daugiausia orientuota į veiklą užsienyje, o klientų nerezidentų indėliai įvairiose ES šalyse sudaro 98,5 proc. indėlių, todėl neįtraukiamas turtas, pritrauktas ne Lietuvoje.

Bankų sektoriaus pelnas (kairėje) ir indėliai (dešinėje)

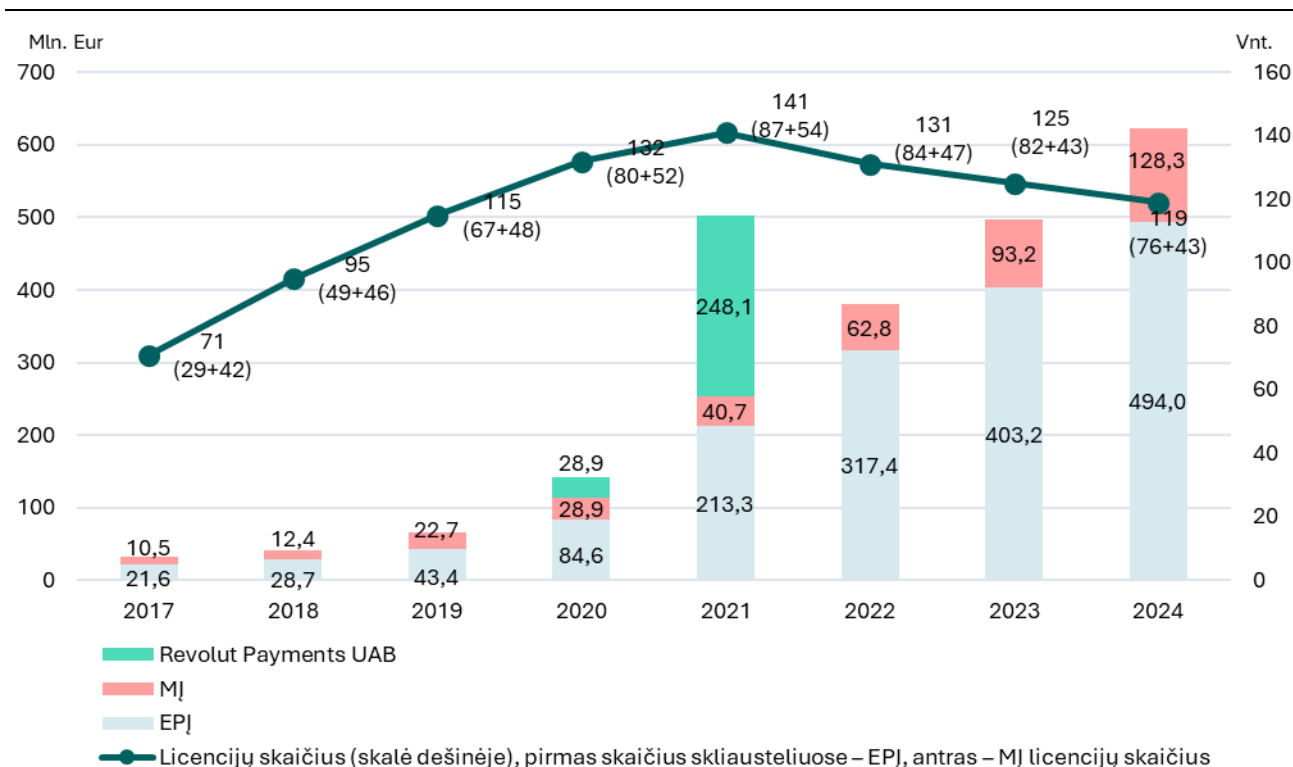

Šaltinis: Lietuvos bankas.

2024 m. kredito unijos ir toliau didino veiklos apimtį, vykdė visus veiklos riziką ribojančius normatyvus ir dirbo pelningai. Kredito unijų sektoriuje labai sparčiai augo indėliai ir nuosaikiau – paskolos. Sektoriaus turtas padidėjo beveik 13 proc. ir 2025 m. sausio 1 d. sudarė 1 586,2 mln. Eur. Augantis kreditavimas buvo pagrindinis veiksnys, daręs įtaką sektoriaus veiklos rezultatui, tačiau dėl pakilusios finansavimosi išteklių kainos ir sumažėjusių paskolų palūkanų 2024 m. pelnas buvo mažesnis nei prieš metus. Per 2024 m. 59 šalyje veikiančios kredito unijos uždirbo 14,4 mln. Eur neaudituoto pelno, t. y. 3,2 mln. Eur mažiau nei 2023 m.

Nors EPI ir MI skaičius, palyginti su 2023 m., sumažėjo, rinkoje ir toliau augo apyvartos, pajamos ir kiti finansiniai rodikliai, o įstaigų grynas pelnas sudarė 117 mln. Eur. Dėl pakilusios palūkanų normų ir didesnio SVP pajamingumo EPI ir MI vis daugiau klientų lėšų investavo į saugų, likvidų ir mažos rizikos turtą. Per metus licencinės veiklos pajamos padidėjo 25 proc. ir sudarė 622,3 mln. Eur. Pastebimas reikšmingas mokėjimo operacijų sumos šuolis – 2024 m. mokėjimo operacijų suma padidėjo 33 proc. ir sudarė 151,6 mlrd. Eur (2023 m. – 113,7 mlrd. Eur). Penkios pagal mokėjimo operacijų apyvartą didžiausios rinkos dalyvės generavo daugiau kaip pusę viso sektoriaus apyvartos (53 %), o penkios pagal licencines pajamas didžiausios EPI ir MI uždirbo 42 proc. visų sektoriaus pajamų. 2024 m. pabaigoje visos įstaigos vykdė nuosavo kapitalo reikalavimus, tačiau aštuonios įstaigos tik šiek tiek viršijo nustatytą kapitalo pakankamumo rodiklį.

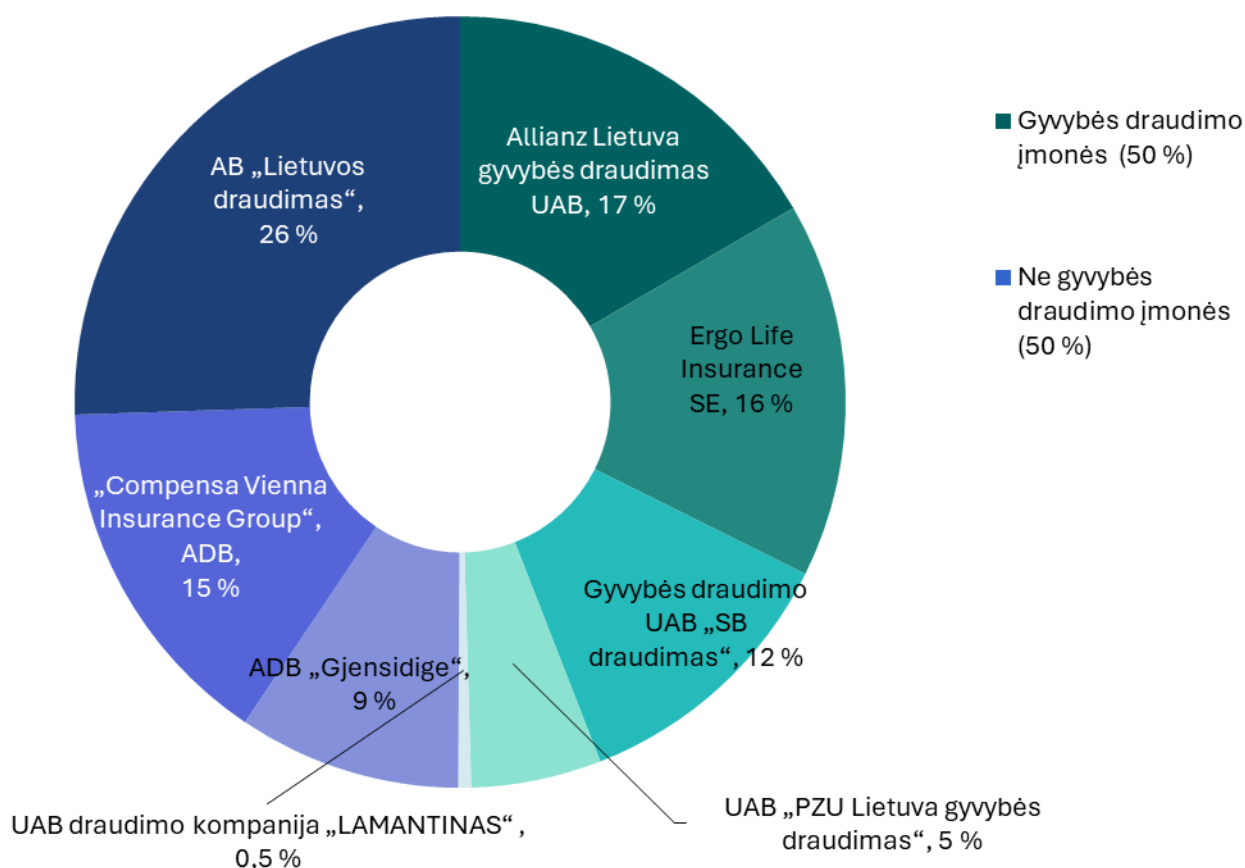
Su el. pinigų leidimu ir (arba) mokėjimo paslaugų teikimu susijusios pajamos ir licencijuotų įstaigų skaičius

Šaltinis: Lietuvos bankas.

Lietuvos draudimo rinkoje 2024 m. įmokos ir išmokos augo lėčiau, visos draudimo įmonės dirbo pelningai ir su pakankama atsarga vykdė privalomuosius mokumo kapitalo reikalavimus.

2024 m. gruodžio 31 d. gyvybės draudimo įmonių mokumo rodiklis buvo 1,94, ne gyvybės – 1,52. Neaudituotų finansinių ataskaitų duomenimis, bendras visų draudimo įmonių finansinis rezultatas (iki mokesčių) sudarė 99,2 mln. Eur (augo virš 30 proc.). Visų draudimo įmonių veikla 2024 m. buvo pelninga. Per 2024 m. pasirašyta 1,58 mlrd. Eur įmokų, išmokėta 0,89 mlrd. Eur išmokų – padidėjo atitinkamai 9 ir 9,6 proc. (palyginti su 2023 m., įmokų ir išmokų augimas sulėtėjo 9 proc. p.). Draudimo rinkoje ir toliau dominuoja ne gyvybės draudimas – jo įmokos sudaro 77 proc. visų įmokų. Ne gyvybės draudimo įmokos padidėjo 10,4 proc. – iki 1,2 mlrd. Eur, augo visų rūšių draudimo įmokos, tačiau įmokų augimo tempas buvo gerokai mažesnis nei prieš metus. Lemiamą įtaką 11,8 proc. (iki 0,68 mln. Eur) išmokų padidėjimui turėjo išaugusios motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės, kasko ir medicininių išlaidų draudimo išmokos. Gyvybės draudimo rinka augo beveik tokiu pat tempu kaip prieš metus – įmokos padidėjo 4,5 proc. (iki 370 mln. Eur), didžiausią įtaką augimui turėjo pagal investicinio gyvybės draudimo (IGD) sutartis sumokėtos sumos. Išmokos padidėjo 3,1 proc. (iki 205,7 mln. Eur) – tam didžiausią įtaką turėjo sparčiau nei prieš metus augusios IGD dalinės išmokos. 2024 m. gruodžio 31 d. draudimo rinkoje veikė 105 draudimo brokerių įmonės ir 2 filialai, iš jų 90 veikė pelningai.

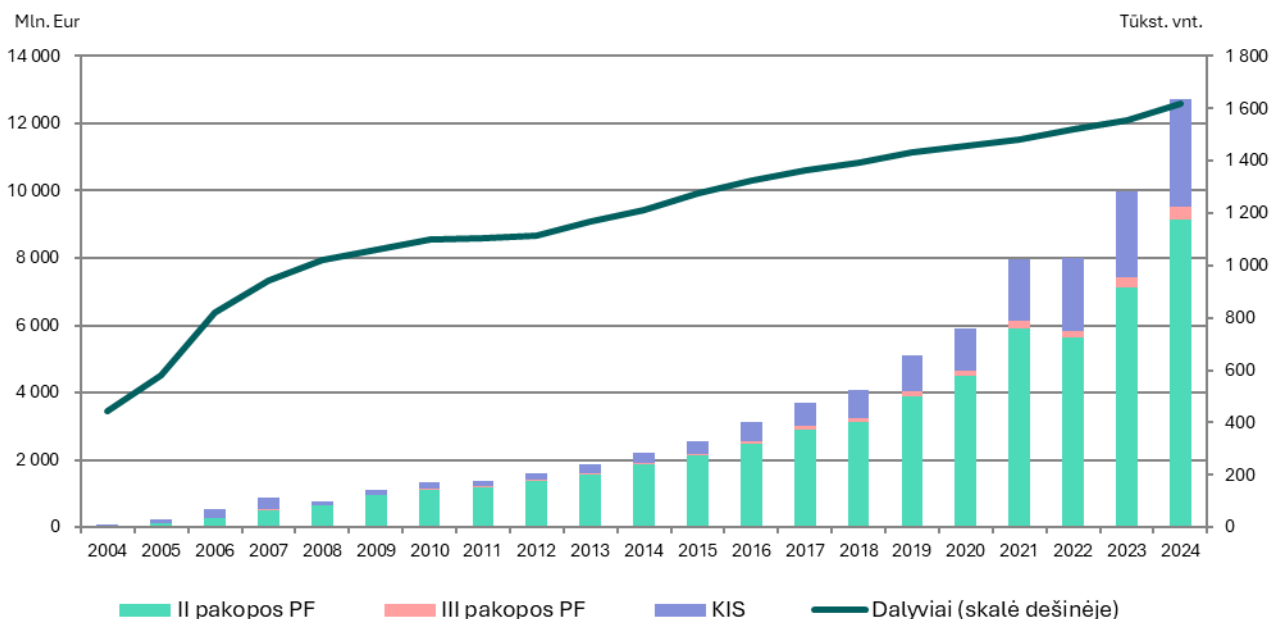

Šaltinis: Lietuvos bankas.

6.3. Finansinių paslaugų ir rinkų priežiūra

Pensijų fondai (PF) ir kolektyvinio investavimo subjektai (KIS) fiksavo teigiamą grąžą, didėjo sukauptas turtas ir kaupiančiųjų skaičius. Pateikti pasiūlymai siekiant apsaugoti pensijų kaupimo dalyvius, kai investuojama į alternatyvių klasių rinką, – vidaus kontrolės stiprinimas įmonių, į kurias investuojama, dalyvavimo politikos aprašymas, rekomenduojamas draudimas nuo nusikalstamų veikų ir privalomas profesinės civilinės atsakomybės draudimas, taip pat II pensijų pakopos apžvalgoje pateikta ir išanalizuota dvidešimt metų šalyje veikiančios II pensijų pakopos raida, užsienio šalių praktika bei demografiniai iššūkiai ir pateikti siūlymai dėl struktūrinių pakeitimų.

Lietuvos pensijų fondų bei kolektyvinio investavimo subjektų turtas ir dalyvių skaičius

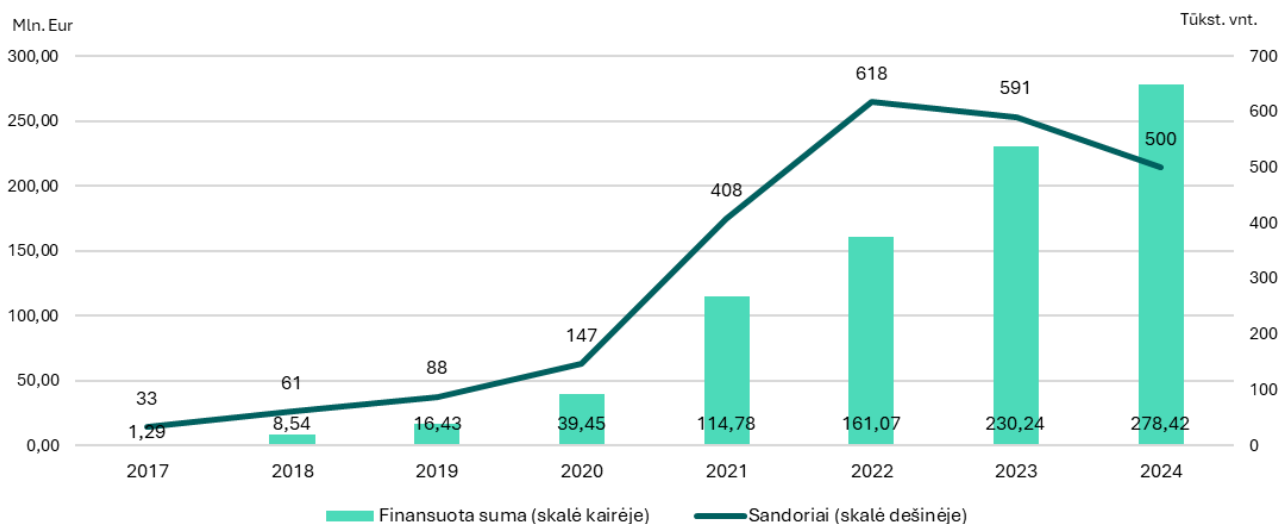

Šaltinis: Lietuvos bankas.

2024 m. toliau didėjo alternatyvaus investavimo KIS skaičius. Per metus buvo įsteigti 25 nauji informuotiesiems investuotojams skirti KIS (IISKIS) ir 1 specialusis KIS.

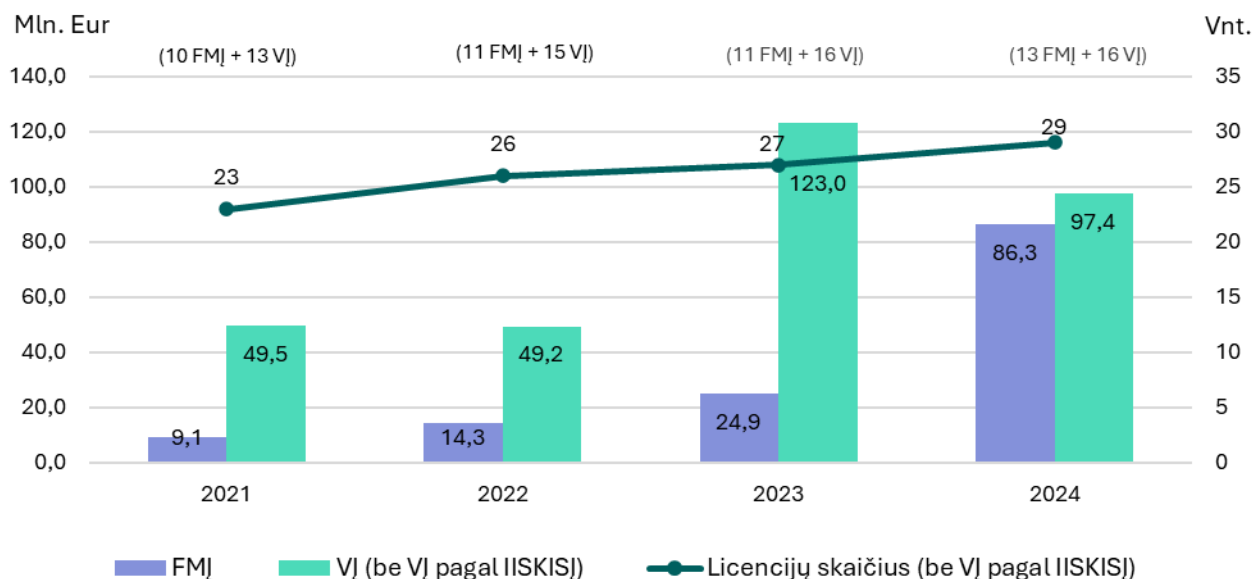
Sutelktinio finansavimo paslaugų teikėjų rinka taip pat augo. Pasikeitęs sutelktinio finansavimo paslaugų teikėjų rinkos reguliavimas nesustabdė susidomėjimo alternatyviu skolinimusi: per 2024 m. buvo sudaryta 500 tūkst. sandorių, finansuota projektų už 278,4 mln. Eur. 2024 m. šių paslaugų teikėjų padaugėjo iki 15 (3 daugiau nei 2023 m.), vienas FRD pradėjo teikti šias paslaugas siūlydamas finansavimą obligacijomis.

Sutelktinio finansavimo paslaugų teikėjų finansuota suma ir sandorių skaičius

Šaltinis: Lietuvos bankas.

2024 m. valdymo įmonių (VĮ) (be IISKIS) skaičius nesikeitė, o finansų maklerio įmonių (FMĮ) skaičius augo. VĮ turtas sumažėjo 21 proc., o FMĮ turtas nuosekliai didėjo.

Šaltinis: Lietuvos bankas.

VKD (ne kredito įstaigų), įskaitant ir tarpusavio skolinimo platformos operatorius, portfelis 2024 m. padidėjo 11 proc. ir metų pabaigoje sudarė 1,19 mlrd. Eur. VKD laukia teisiniai pokyčiai. Finansų ministerija parengė [Vartojimo kredito įstatymo pakeitimo projektą](#), juo iki 2025 m. lapkričio 20 d. į nacionalinę teisę turi būti perkeltos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2023/2225 dėl vartojimo kredito sutarčių, kuria panaikinama Direktyva 2008/48/EB, nuostatos. Plečiasi Direktyvos 2023/2225 taikymo sritis (pvz., ji bus taikoma nuomos, išperkamosios nuomos sutartims, kai numatyta pareiga arba pasirinkimo galimybė įsigyti objektą), keičiasi su vartotojų informavimu susiję reikalavimai, įtvirtinami nauji reklamos reikalavimai, nustatomi verslo etikos principai kreditoriams ir kt.

6.4. Priežiūriniai veiksmai ir konsultavimas

Lietuvos bankas, vykdydamas priežiūrą, siekia, kad vartotojams teikiamų paslaugų kokybė būtų aukšta, o rinkos dalyviai – brandūs. Licencijavimo metu vertinamas FRD pasirengimas teikti finansines paslaugas, o reikšmingai išsiplėtus Lietuvos banko funkcijoms (įsigaliojus MiCA, DORA reglamentams), vienas iš pagrindinių tikslų – brandžių FRD patekimo į rinką užtikrinimas. Nuolat bendradarbiaujama su FRD, atliepiami jų poreikiai, organizuojami konsultaciniai renginiai, imamas veiksmų siekiant suvaldyti finansinį sukčiavimą, stiprinama PPTFP ir tarptautinių sankcijų įgyvendinimo srities priežiūra finansų sektoriuje, atidžiai stebimos rizikos, taikomos priežiūrinės priemonės, teikiamos ir padedamos įgyvendinti aktualios teisėkūros iniciatyvos. Nuo 2025 m. sausio 1 d. įsigaliojo atnaujinta Lietuvos banko finansų rinkos priežiūros politika. Joje apibūdinti svarbiausi principai, naujausia praktika ir tarptautinių institucijų rekomendacijos, daugiau dėmesio skirta vartotojams teikiamų paslaugų kokybei ir dialogui su FRD. Informacija apie priežiūros veiklą skelbiama [Lietuvos banko interneto svetainėje](#).

Atliepdamas prižiūrimų FRD poreikius ir stiprindamas konsultavimo funkciją, Lietuvos bankas organizuoja konsultacinius renginius. Pagal sudarytą konsultacinių renginių planą, 2024 m. suorganizuota 18 skirtingos tematikos renginių, skirtų įvairiems FRD. Iš viso konsultaciniai renginiai pritraukė 4 275 klausytojus, o tai 37 proc. daugiau nei 2023 m.

Metų pradžioje, siekdamas rinkos savireguliacijos ir skaidrumo, Lietuvos bankas skelbia FRD patikrinimų planą. Plane yra nurodomos tikrinamos sritys ir terminai, daugiausia dėmesio skiriama

PPTF prevencijai ir rizikų valdymui. Priklausomai nuo veiklos pažeidimų pobūdžio ir priežiūros tikslų už veiklos pažeidimus taikomos įvairios poveikio priemonės.

2024 m. pritaikytos poveikio priemonės ir atlikti FRD patikrinimai

Šaltinis: Lietuvos bankas.

Pastaba: Lietuvos bankas tam pačiam FRD gali taikyti vieną arba kelias poveikio priemones.

FRD stiprina operacinį atsparumą ir atitiktį naujiems reikalavimams, tačiau vis dar yra pasikartojančių kibernetinių atakų taikynys. Paskirstytojo paslaugos trikdymo (angl. DDoS) atakos padažnėjo 2024 m. rugsėjo–gruodžio mėn. ir sutrikdė bankinių paslaugų prieinamumą Lietuvoje. Šios atakos yra labai dinamiškos ir nuolat kinta, kad apeitų paplitusias apsaugos priemones. Rengdamasis Reglamento dėl skaitmeninės veiklos atsparumo finansų sektoriuje taikymui, Lietuvos bankas vertino FRD pasirengimo eigą, atliko kibernetinio atsparumo testus, rengė konsultacinius renginius, stiprino bendradarbiavimą su Nacionaliniu kibernetinio saugumo centru (NKSC) ir Europos partneriais. Lietuvos bankas kartu su NKSC nuosekliai skatina rinkos dalyvius dalytis informacija apie įvairius kibernetinio saugumo aspektus, 2025 m. bus tęsiama diskusija dėl papildomų paslaugų informacijos dalijimosi platformose.

Finansinis sukčiavimas ir toliau yra viena iš daugiausia iššūkių keliančių problemų finansų sektoriuje dėl tebeaugančio atvejų skaičiaus, didėjančio jų sudėtingumo ir nuostolių dydžio. Atitinkamai finansinio sukčiavimo prevencija taip pat tebėra viena iš strategiškai svarbių Lietuvos banko veiklos krypčių. Daug dėmesio skiriama tiek tarpinstituciniam bendradarbiavimui, tiek ir bendradarbiavimui su FRD, siekiant spręsti finansinio sukčiavimo keliamus iššūkius, taip pat prevencinei veiklai – teikiamos geriausios praktikos rekomendacijos, rengiami mokymai, aktyviai įsitraukiama į vartotojų finansinį švietimą, skirtą [atsparumui sukčiavimui didinti](#).

Stebima, kad pavienės tiek Lietuvos banko, tiek ir kitų institucijų pastangos užtikrinti patikimą ir rezultatyvią finansinio sukčiavimo prevenciją nėra veiksmingos ar tiek veiksmingos, kiek galėtų būti, jei būtų veikama koordinuotai, todėl siekiama suderintų, visai sistemai bendrų tikslų. Įvertinęs finansinį sukčiavimą lemiančių veiksnių atsiradimo priežastis ir jų poveikį finansų sistemai, visuomenei, jos pasitikėjimui finansų sistema ir valstybės institucijomis, Lietuvos bankas yra pateikęs siūlymą kaip vieną iš prioritetinių ir (ar) svarbių Vyriausybės veiklos uždavinių į Vyriausybės programos veiksmų planą įtraukti koordinuoto atsako į finansinį sukčiavimą sistemos valstybės mastu sukūrimą. Tikimasi, kad koordinuotai veikiančios ir bendrų tikslų – bendros strategijos, vienijamos sistemos sukūrimu būtų užtikrintas proporcingas problemos mastui ir veiksmingas atsakas į sukčiavimo grėsmes.

2024 m. lapkričio 1 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos Lietuvos banko įstatymo pakeitimai, leidžiantys poveikio priemonių taikymo procedūras užbaigti sudarant administracinį susitarimą. Tikimasi, kad šis naujas institutas, kurį inicijavo Lietuvos bankas, ilgalaikėje perspektyvoje leis užtikrinti veiksmingesnį poveikį teisės aktuose nustatytų reikalavimų laikymuisi ir skatins platesnį

FRD dialogą su priežiūros institucija, nesumažinant priežiūros kokybės ir efektyviau naudojant Lietuvos banko ir FRD išteklius. Nors nuo pakeitimų įsigaliojimo praėjo pakankamai nedaug laiko, jau šiuo metu matoma, kad institutas susilaukė didelio FRD, aktyviai teikiančių siūlymus sudaryti administracinius susitarimus, dėmesio.

2024 m. toliau buvo stiprinama PPTFP ir tarptautinių sankcijų įgyvendinimo srities priežiūra finansų sektoriuje. Įvertinta PPTF rizika finansų sektoriuje ir įgyvendintos atitinkamos rizikos valdymo (mažinimo) priemonės. Lietuvos bankas vykdė patikrinimus, organizavo susitikimus su atskirais FRD ir asociacijomis jiems aktualiais klausimais, rengė atitiktus susitikimus su atskirų sektorių atstovais, juose atkreiptas dėmesys į nustatytas PPTF rizikas konkrečiuose sektoriuose, jų valdymo priemones, o ši informacija raštu buvo pateikta atskirų sektorių FRD vadovams. Lietuvos bankas taip pat aktyviai dalyvavo ir prisidėjo atliekant ir derinant Nacionalinį pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimą, dalyvavo Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo pakeitimo ir papildymo projekto rengimo procese. Lietuvos bankas aktyviai įsitraukia į Tarptautinių sankcijų koordinavimo komisijos posėdžius, Baltijos šalių sankcijų darbo grupės susitikimus ir koordinuoja tarptautinių sankcijų įgyvendinimo priežiūros klausimus su Lietuvos ir Baltijos šalių kompetentingomis institucijomis.

Lietuvos bankas įvertino keturių komercinių bankų 2023 m. įgyvendintas klientų patirtį gerinančias pinigų plovimo prevencijos priemones ir nustatė, kad minėti bankai pagerino klientų patirtį pinigų plovimo prevencijos priemonių įgyvendinimo srityje. Lietuvos bankas 2024 m. surengė 10 tikslinių susitikimų su FRD ir sutarė dėl klientų patirties gerinimo priemonių 2025–2026 m., bus stebima, kaip FRD jas įgyvendina.

Siekiant pagerinti mokėjimo paslaugų vartotojų patirtį, FRD taikant pinigų plovimo rizikos valdymo priemones, 2024 m. birželio 26 d. patvirtinti nauji nurodymai bankams, kredito unijoms, EPĮ ir MĮ. Nurodymai skirti finansinių paslaugų prieinamumui padidinti ir finansinei įtraukčiai stiprinti, kartu veiksmingai valdant ir mažinant PPTF riziką. Šiuose nurodymuose, parengtuose remiantis Europos bankininkystės institucijos gairėmis, nustatyta FRD įgyvendinti konkrečias priemones, skirtas saugiai ir prieinamai finansinių paslaugų aplinkai visiems vartotojams užtikrinti. Nurodymuose taip pat pateikti nauji reikalavimai FRD dėl klientų informavimo sustabdžius mokėjimo operaciją. Bus stebima, kaip FRD laikosi nurodymuose nustatytų reikalavimų.

Siekdamas užtikrinti tinkamą vartotojų informavimą apie EPĮ ir MĮ klientų lėšų saugumą, parengtas ir Finansų ministerijai pateiktas Mokėjimų įstatymo pakeitimo projektas. Jame siūloma nustatyti EPĮ ir MĮ pareigą informuoti potencialius ir esamus EPĮ ir MĮ klientus, kad iš mokėjimo paslaugų vartotojų gautos lėšos mokėjimo paslaugoms teikti nėra laikomos indėliu ar kitomis gražintinomis lėšomis ir joms netaikoma Lietuvos Respublikos indėlių ir įsipareigojimų investuotojams draudimo įstatyme nustatyta indėlių draudimo apsauga, informuoti klientus apie atskirose EPĮ ir MĮ taikomus konkrečius klientų lėšų apsaugos būdus ir priemones.

Pastebėjęs rinkoje taikomą praktiką, kai vartotojams į mokėjimo paslaugų krepšelius įtraukiamos papildomos paslaugos, kurių vartotojai nepageidauja, Lietuvos bankas pasiūlė Mokėjimų įstatymo pataisas. Mokėjimo paslaugų teikėjai be vartotojo sutikimo negalės į mokėjimo paslaugų krepšelį įtraukti papildomų kitos srities paslaugų ir taip didinti šio krepšelio kainą. Pataisos užtikrins vartotojams galimybes pasirinkti būtent jiems aktualias mokėjimo paslaugas.

Atliktas investuotojo poveikslo tyrimas rodo, kad 2023 m. sparčiai daugėjo investuotojų, augo susidomėjimas obligacijomis. Atnaujintoje apžvalgoje pateikti 2023 m. Lietuvoje registruotų ir Lietuvos banko prižiūrimų FRD duomenys, įvertinti Lietuvos investuotojų investicinių portfelių pokyčiai. Atliekant tyrimą už 2023 m., pirmą kartą buvo surinkti duomenys apie investuotojus AB Nasdaq Vilnius biržoje, įskaitant juridinius asmenis. Plačiau skaitykite [Lietuvos investuotojo poveikslo apžvalgoje](#).

Didėjant investuotojų susidomėjimui obligacijomis, Lietuvos bankas atkreipė dėmesį į rizikas, kurias reikėtų įsivertinti prieš pradėdant investuoti į obligacijas. Be saugių, pavyzdžiui, vyriausybių leidžiamų obligacijų, egzistuoja ir rizikingos obligacijos (angl. *junk bond*), kurių rizika gali būti netgi didesnė negu kitų finansinių priemonių. Investavus į tokias obligacijas, yra tikimybė neatgauti investuotų lėšų.

Lietuvos banko Finansų rinkos plėtros centras (FRPC) proaktyviai skatino Lietuvos finansų rinkos augimą, kad būtų pritraukta naujų rinkos dalyvių, didėtų sveika konkurencija. Lietuvos banko Naujokų (angl. *Newcomer*) programos duomenys rodo, kad užsienio įmonių atstovai tebesidomi galimybe Lietuvoje gauti licenciją. 2024 m. pagal šią programą konsultuoti 155 FRD (2023 m. – 248). Beveik pusė užsienio įmonių (45,2 %) pernai kreipėsi dėl EPĮ ar MĮ licencijos, 14,8 proc. – dėl kriptoturto paslaugų teikėjo licencijos. FRPC 2024 m. bendravo su 55 bankais iš 23 skirtingų šalių, siekdamas paskatinti įsisteigti Lietuvoje įkuriant savo būstinę, sukurti aukštos kvalifikacijos darbo vietas.

Kapitalo rinkos taryba – sėkminga institucijų ir rinkos dalyvių asociacijų bendradarbiavimo platforma, kur dalijamasi aktualia informacija, suteikiama galimybė kelti sisteminės problemas, dirbama ties sutartų sprendimų įgyvendinimu. Antrus metus veikianti Kapitalo rinkos taryba 2024 m. koncentravosi į investicinės sąskaitos (IS) mokestinio režimo įgyvendinimą. Nuo 2025 m. pradžios įsigaliojęs naujas mokestinis režimas suteikia galimybę investuojantiems atidėti gyventojų pajamų mokesčio mokėjimą iki realaus investicinio pelno pasiėmimo iš IS. Investuotojas gali pasirinkti atsidaryti IS tiek Lietuvos, tiek užsienio finansų įstaigose. Tinkamų finansinių produktų, kuriuos galima įtraukti į IS, sąrašas yra ilgas – biržinės akcijos ir obligacijos, fondai, pinigų rinkos priemonės, VVP, vyriausybių taupymo lėšos, sutelktinis ir tarpusavio finansavimas. Tikimasi, kad IS mokestinio režimo įvedimas paskatins daugiau gyventojų pasinaudoti ilgalaikio kaupimo kapitalo rinkose nauda. Tolesni darbai yra susiję su techniniu IS įgyvendinimu, siekiama, kad pajamų, gautų per IS, deklarasavimas būtų kuo paprastesnis.

Skatinant kapitalo rinkos plėtrą, buvo dirbama keliomis kryptimis. Analizuojami ir pagal poreikį siūlomi teisės aktų pakeitimai, kuriais siekiama panaikinti perteklinius reikalavimus, mažinti administracinę naštą ar didinti aiškumą dėl teisės aktų taikymo. Vertėtų paminėti sėkmingą Lietuvos banko kartu su Latvijos ir Estijos priežiūros institucijomis iniciatyvą suvienodinti informacinio dokumento, rengiamo viešai platinant VP nuo 1 iki 8 mln. Eur, reikalavimus. 2024 m. viduryje estai priėmė paskutinius įstatymo pakeitimus: riba padidinta nuo 5 iki 8 mln. Eur, kai reikia ES prospekto, ir taip galutinai suvienodinta mažesnių VP emisijų viešo platinimo pagrindiniai reikalavimai. Taip pat buvo supaprastinti pensijų ir investicinių fondų teikiamų ataskaitų reikalavimai. Kartu su rinkos dalyviais bendradarbiauta, kad būtų papildomai išaiškinti informacijos apie finansines priemones teikimo esamiems ir potencialiems klientams teikimo reikalavimai investicinių paslaugų teikėjams. Lietuvos bankas su partneriais taip pat organizavo renginių ciklą potencialiems emitentams – bendrovių vadovams ir finansų direktoriams pristatė kapitalo rinką kaip alternatyvą pritraukti reikiamą finansavimą.

7. Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų nagrinėjimas

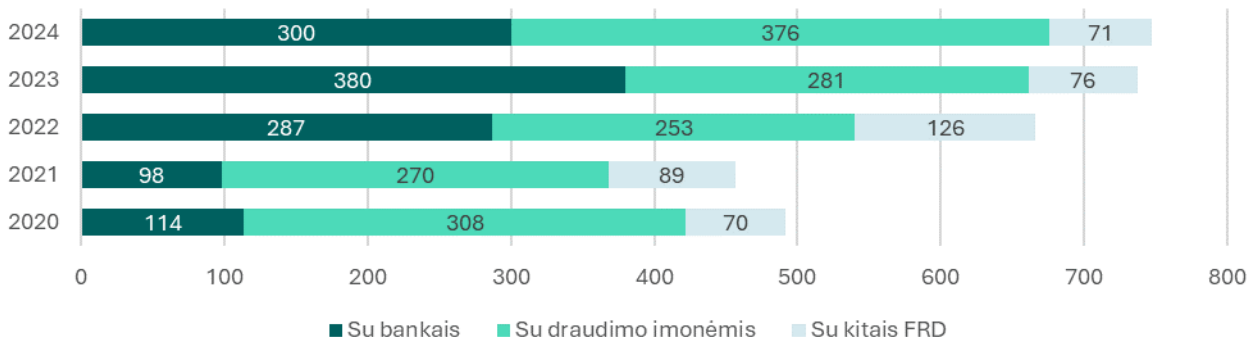
2024 m. Lietuvos bankas gavo 901 kreipimąsi, susijusį su vartojimo ginčų sprendimu ne teismo tvarka: 747 prašymus nagrinėti ginčus ir 154 paklausimus¹¹. Palyginti su 2023 m., bendras gautų kreipimųsi skaičius sumažėjo šiek tiek daugiau nei penktadaliu (22 %) – tai nulėmė dėl veiklos efektyvinimo sprendimų 63 proc. sumažėjęs bendro pobūdžio paklausimų skaičius. Prašymų nagrinėti ginčus gauta virš 1 proc. daugiau nei 2023 m. ir daugiausia nuo 2012 m., kai Lietuvos bankui buvo pavesta nagrinėti finansinių paslaugų vartojimo ginčus. Didelę įtaką tam padarė 34 proc. (nuo 281

¹¹ Išsami 2024 m. vartojimo ginčų nagrinėjimo statistika skelbiama [Lietuvos banko interneto svetainėje](#).

iki 376) išaugęs prašymų nagrinėti ginčus su draudikais skaičius, atsvertęs 21 proc. (nuo 380 iki 300) prašymų dėl ginčų su bankais nagrinėjimo sumažėjimą.

Gauti prašymai nagrinėti ginčus pagal FRD tipą

Vnt.

Šaltinis: Lietuvos bankas.

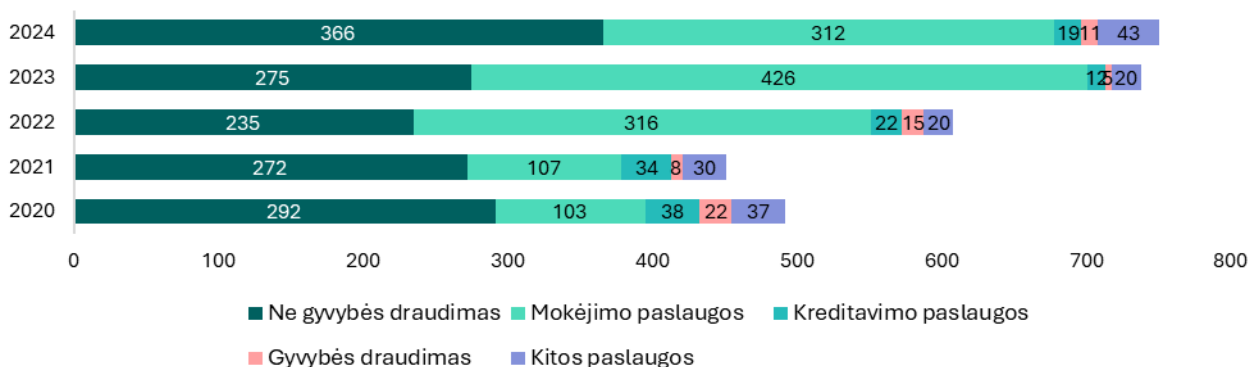
Trečią kartą per pastaruosius trejus metus (2022–2024 m.) pasiektas rekordinis išnagrinėtų finansinių paslaugų vartojimo ginčų skaičius. 2024 m. jis išaugo beveik 2 proc. (nuo 738 iki 751), o nuo 2021 m., po kurių buvo didelis vartotojų ir mokėjimo paslaugų teikėjų nesutarimų dėl finansinio sukčiavimo atvejų šuolis, padidėjo net 67 proc. (nuo 451 iki 751). 228 (iš 751) išnagrinėtų ginčų atvejais buvo priimti sprendimai dėl ginčų esmės: šiais atvejais vartotojų nusiskundimai dėl finansinių paslaugų teikėjų nepagrįstų sprendimų ar neteisėtų veiksmų nepasitvirtino. Visi ginčai, kai buvo pagrįstų vartotojų reikalavimų, buvo išspręsti taikiais šalių susitarimais¹².

Šiek tiek daugiau nei 50 proc. visų išnagrinėtų ginčų (377 iš 751) buvo susiję su draudimo paslaugų teikimu. Iš jų daugiausia nesutarimų kilo dėl ne gyvybės draudimo šakai priskiriamų turto (131), privalomojo civilinės atsakomybės (104) ir kasko (46) draudimo sutarčių vykdymo. Dar 11 ginčų buvo kilę dėl gyvybės draudimo sutarčių. Ginčų dėl mokėjimo paslaugų, sudariusių net 58 proc. visų 2023 m. išnagrinėtų ginčų, sumažėjo 27 proc. (nuo 426 iki 312) ir 2024 m. jie sudarė 42 proc. visų nesutarimų. Tokį mažėjimą daugiausia nulėmė sumažėjęs atvejų, susijusių su finansiniu sukčiavimu, skaičius (nuo 272 iki 193), 74 ginčai buvo susiję su ne grynųjų pinigų mokėjimo operacijomis, 29 – su mokėjimo sąskaitomis. Dėl kitų tipų paslaugų (kreditavimo, investicinių paslaugų, indėlių, sutelktinio finansavimo, nefinansinių paslaugų ir kt.) kilo 8 proc. ginčų (62 nesutarimai).

¹² Vartotojų reikalavimus tenkinantys sprendimai iš esmės tokiais atvejais nepriimami.

Išnagrinėti ginčai pagal paslaugos tipą

Vnt.

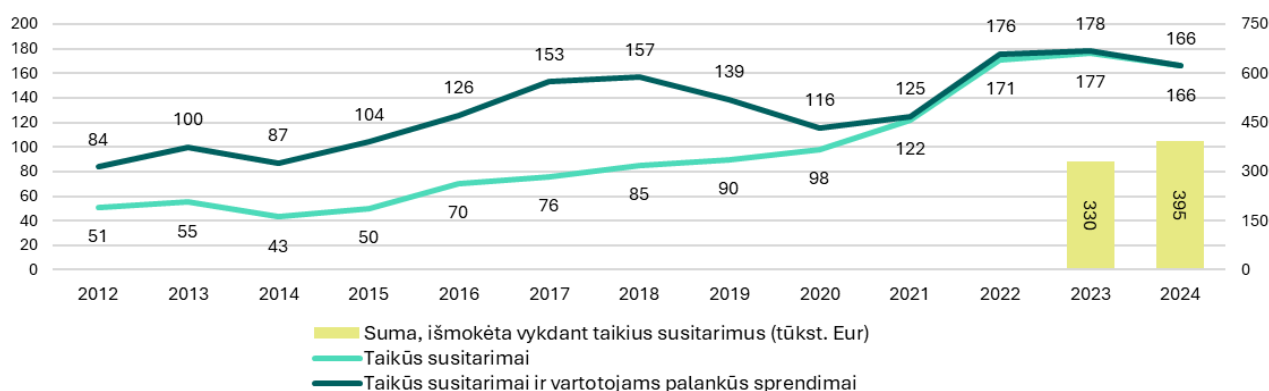

Šaltinis: Lietuvos bankas.

Pasiekti 166 taikūs susitarimai, kuriuos vykdant vartotojams buvo išmokėta beveik 395 tūkst. Eur ir užtikrintas kitokių turinio bei neturinio pobūdžio lūkesčių įgyvendinimas. Nors taikių susitarimų, palyginti su 2023 m., šiek tiek sumažėjo (6 %), tačiau Lietuvos bankas tarpininkaudamas padėjo ginčo šalims susitarti dėl 65 tūkst. Eur didesnės sumos nei 2023 m. išmokėjimo. Aktyviai taikant įvairius ginčų prevencijos ir šalių taikinimo būdus, pavyko užtikrinti, kad visi pagrįsti vartotojų reikalavimai būtų patenkinti arba šalys rastų jas tenkinantį kompromisą. Prie gerų rezultatų prisidėjo ir suorganizuoti septyni prevenciniai susitikimai su bankų ir draudimo bendrovių atstovais, jų metu išsamiai aptarta nesutarimų su vartotojais problematika ir galimi ginčų mažinimo būdai.

Taikūs susitarimai

Vnt.

Šaltinis: Lietuvos bankas.

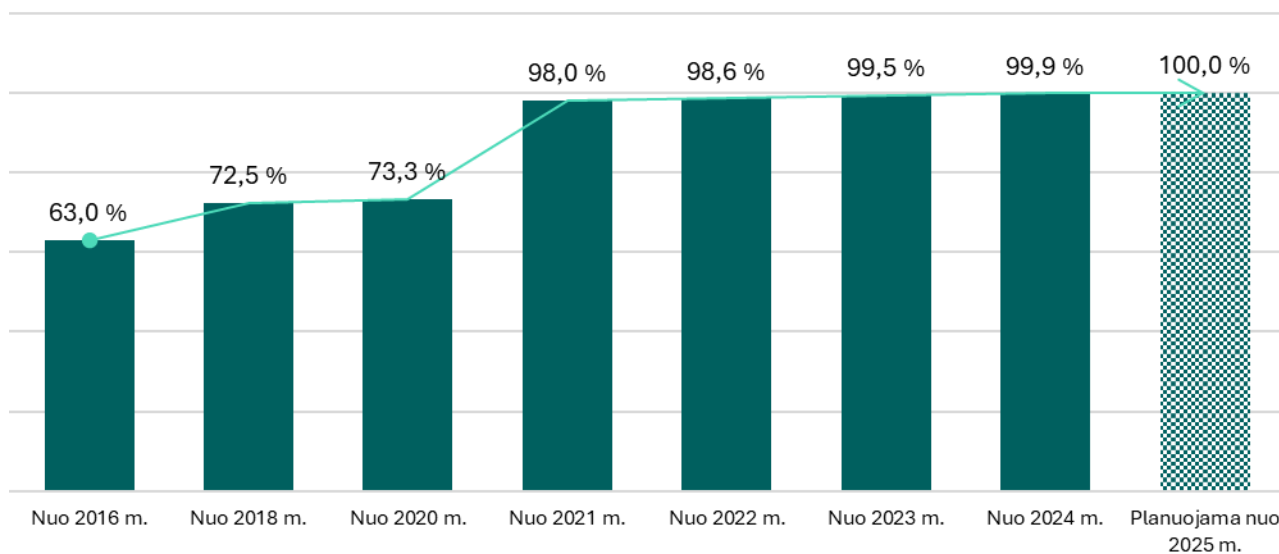
8. Finansų įstaigų pertvarkymas

Lietuvos bankas, vykdydamas pertvarkymo institucijos funkciją, rengia pertvarkymo planus, kad sunkumų patiriančios reikšmingos įstaigos būtų operatyviai pertvarkytos, nesutrikdant svarbiausių funkcijų veikimo, apsaugant indėlininkų ir mokesčių mokėtojų lėšas. 2024 m. pertvarkymo planavimo cikle parengti du nauji ir atnaujinti trys vidutinio ir mažesnio reikšmingumo kredito įstaigų pertvarkymo planai. Kartu su Bendra pertvarkymo valdyba ir Lietuvoje veikiančių kitų šalių bankų nacionalinėmis pertvarkymo institucijomis atnaujinti keturių didžiausių sisteminės svarbos bankų pertvarkymo planai. Pasibaigus 2024 m. pertvarkymo planavimo ciklui, parengti pertvarkymo planai

apėmė 99,9 proc. kredito įstaigų sektoriaus turto. 2025 m. cikle ir toliau nuosekliai vykdant pertvarkymo planavimo darbus, parengti pertvarkymo planai apims 100 proc. kredito įstaigų sektoriaus turto.

Kredito įstaigų su parengtais pertvarkymo planais dalis

(rinkos dalis pagal turto dalį 2024 m. III ketv., %)

Šaltinis: Lietuvos bankas.

Siekiant apsaugoti valstybės lėšas ir Lietuvos finansų sistemos stabilumą, kartu su bankų pertvarkymo planų rengimu ar atnaujinimu nustatomas ir privalomas minimalus nuosavų lėšų ir tinkamų įsipareigojimų dydžio reikalavimas (MREL). Šiuo reikalavimu siekiama užtikrinti, kad bankai turėtų pakankamai kapitalo ir tam tikrų įsipareigojimų nuostoliams padengti ir kapitalui atkurti. Visi Lietuvoje veikiantys bankai, kuriems 2024 m. buvo nustatytas privalomas MREL, jį vykdė. Vienam sistemiskai svarbiam bankui yra nustatytas kelerių metų pereinamasis MREL išteklių sukaupimo laikotarpis.

Bendro pertvarkymo fondo (BPeF) turimų finansinių išteklių suma yra didesnė nei tikslinis lygis, kuris lygus 1 proc. bankų sąjungos valstybių bankų apdraustųjų indėlių sumos, todėl, kaip ir 2024 m., metiniai įnašai į BPeF 2025 m. nebus renkami. BPeF užtikrina, kad finansų įstaigos prisidėtų prie finansų sistemos stabilizavimo išlaidų, o pertvarkymo institucija prireikus galėtų veiksmingai taikyti savo pertvarkymo priemones ir įgaliojimus. BPeF buvo kaupiamas nuo 2016 iki 2023 m. Nuo BPeF įsteigimo Lietuvos kredito įstaigos iš viso į jį pervedė 64,25 mln. Eur. 2024 m. pabaigoje BPeF turimi finansiniai ištekliai sudarė 80 mlrd. Eur ir viršijo 1 proc. bankų sąjungos valstybių bankų apdraustųjų indėlių sumos.

2024 m. rugsėjo mėn. Lietuvos bankas kartu su kitomis už finansinį stabilumą atsakingomis Šiaurės ir Baltijos šalių (ŠBŠ) institucijomis dalyvavo pratybose, susijusiose su imituojamos finansų krizės ŠBŠ regione valdymu. Į imituojamą situaciją buvo įtraukti trys fiktyvūs bankai, vykdantys tarpvalstybinę veiklą. Pratybose dalyvavo beveik 450 asmenų, atstovaujančių Danijos, Estijos, Suomijos, Islandijos, Latvijos, Lietuvos, Norvegijos, Švedijos ir ES institucijoms: EK, ECB, Bendrai pertvarkymo valdybai ir Europos bankininkystės institucijai. TVF buvo pakviestas dalyvauti stebėtojo teisėmis.

Pratybų tikslas buvo patikrinti, kaip atsakingos institucijos bendrauja, dalijasi informacija ir bendradarbiauja valdydamos situaciją, kai vyrauja didelis neuztikrintumas ir reikia imtis skubių veiksmų. Pratybos parengtos atsižvelgiant į krizės scenarijų, pagal kurį fiktyvūs bankai išgyveno tris etapus, kuriuos galima numatyti bankų krizių valdymo procese: 1) nuo įprastos veiklos iki gaivinimo, įskaitant

likvidumo didinimą; 2) nuo gaivinimo iki pertvarkymo, kai pertvarkymo institucijos perima banko valdymą, ir 3) po pertvarkymo, kai pertvarkytas bankas grįžta į rinką. Pratybų metu institucijos taikė turimas priemones ir įgaliojimus pagal ES bankų priežiūros ir krizių valdymo reguliavimo sistemą.

Per pratybas įgytą patirtį institucijos integruos į esamą rizikų valdymo sistemą. Tai prisidės tobulinant pasirengimą iššūkiams ir toliau stiprinant krizių valdymo sistemą ŠBŠ regione.

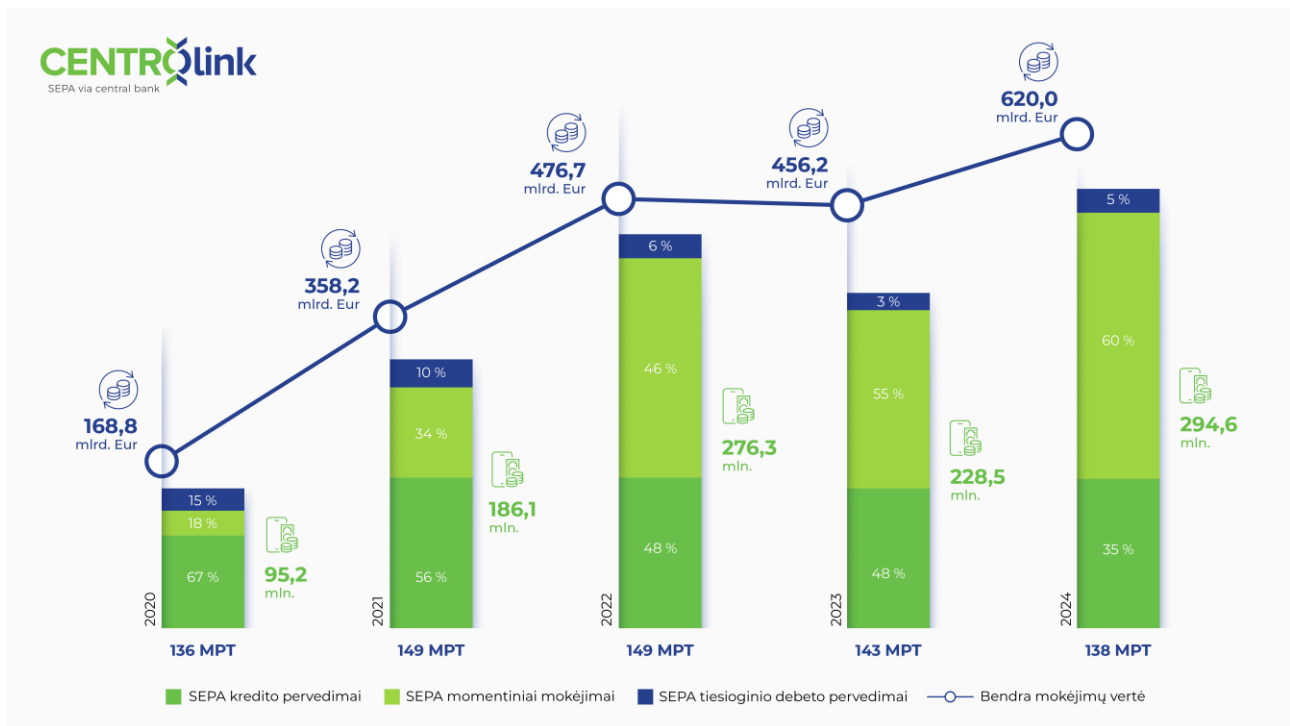
Lietuvos bankas 2024 m. aktyviai prisidėjo prie draudimo bendrovių gaivinimo ir pertvarkymo režimo kūrimo. 2024 m. pabaigoje Europos Sąjungos Taryba patvirtino Draudimo bendrovių gaivinimo ir pertvarkymo direktyvą (IRRD), ja sukuriamas draudimo ir perdraudimo įmonių gaivinimo ir pertvarkymo mechanizmas. Lietuvos bankas toliau rengėsi IRRD perkėlimui ir dalyvavo Europos draudimo ir profesinių pensijų institucijos (EIOPA) darbo grupių veikloje, rengiant šios direktyvos nuostatas įgyvendinančių teisės aktų ir kitų dokumentų projektus.

9. Mokėjimai

Lietuvos mokėjimų negrynaisiais pinigais rinka 2024 m. toliau augo. Lietuvos gyventojų ir įmonių mokėjimų negrynaisiais pinigais naudojimą tiksliausiai parodo vietinės, t. y. įvykdytos tarp Lietuvos MPT klientų, operacijos. 2024 m., palyginti su 2023 m., visų vietinių mokėjimų negrynaisiais pinigais skaičius padidėjo 8 proc. (2023 m. – 12 %), šių operacijų atlikta 1,18 mlrd. vnt., o jų vertė sudarė 1 285 mlrd. Eur. Mokėjimai kortelėmis sudarė 50, kredito pervedimai – 40, mokėjimai el. pinigais – 7, o kitos mokėjimo paslaugos – 3 proc. vietinių operacijų skaičiaus. Remiantis 2024 m. atliktos Lietuvos gyventojų apklausos duomenimis, mokėjimo kortelės ir el. atsiskaitymai ir toliau yra prioritetiniai gyventojų atsiskaitymo būdai – 62 proc. (2023 m. – 63 %) apklaustųjų dažniau renkasi atsiskaityti mokėjimo kortele, išmaniaisiais įrenginiais ar pavedimu, nors grynuosius pinigus kasdienėje veikloje naudoja 94 proc. apklaustųjų.

Lietuvoje įgyvendinus ES direktyvų nuostatas dėl EPI ir MĮ tiesioginio dalyvavimo mokėjimo sistemoje, šiems mokėjimų rinkos dalyviams atsiveria didesnės galimybės konkurencijai. EPI ir MĮ, atitinkančios Mokėjimo paslaugų direktyvoje (PSD2) ir ECB nustatytus reikalavimus, galės tapti ES centrinių bankų ir privačių įmonių valdomų mokėjimo sistemų tiesioginiais dalyviais. Nuo 2025 m. balandžio 9 d. EEE licencijuotos EPI ir MĮ, kurios turi prieigą prie Lietuvos banko mokėjimo sistemos CENTROLink, galės prisijungti kitu statusu – tiesioginio dalyvio, o ne per Lietuvos banką, kaip buvo iki šiol, ir joms teks visa atsakomybė už į sistemą pateiktus mokėjimus. Siekiant sklandaus dalyvių perkėlimo proceso, Lietuvos bankas aktyviai dirba su rinkos dalyviais, kad jie tinkamai pasirengtų vykdyti naujus reikalavimus.

2024 m. Lietuvos banko CENTROLink mokėjimo sistemoje įvykdytų mokėjimų skaičius toliau augo. Sparčiai didėjo momentinių mokėjimų ir tiesioginio debeto pervedimų skaičius, o įprastų mokėjimo pavedimų skaičius tebebuvo stabilus. 2024 m. momentiniai mokėjimai sudarė 60 proc. (2023 m. – 55 %) visų mokėjimų ir jų skaičius padidėjo beveik 1,5 karto (nuo 125,4 iki 176,8 mln.). Daugiau nei 2 kartus išaugo SEPA tiesioginio debeto paslaugos naudojimas. Iš viso sistemoje atlikta daugiau kaip 294,6 mln. SEPA mokėjimų, jų vertė sudarė net 620 mlrd. Eur. 2024 m. pabaigoje CENTROLink paslaugomis naudojosi 138 MPT iš dvidešimties EEE šalių, o momentinių mokėjimų paslaugas teikti galėjo 65 MPT.

Lietuvos bankas skatina mokėjimo paslaugų plėtoją Lietuvoje, todėl, siekdamas inovatyvių įmokų ir mokesčių surinkimo paslaugų plėtros, diegia Europos mokėjimų tarybos sukurtą prašymo sumokėti perdavimo ir tvarkymo paslaugos schemą (angl. SEPA Request-to-Pay, SRTP). Viešojo sektoriaus institucijoms ir finansų rinkos dalyviams SRTP sudarys galimybių palengvinti ir pagerinti mokėjimų surinkimo procesus, nes leis organizacijoms arba asmenims prašyti mokėjimų iš savo klientų pagal tarptautinę paslaugos schemą. Gautą dokumentą klientas galės peržiūrėti savo banko aplinkoje ir čia pat patvirtinti arba atmesti prašymą atlikti mokėjimą. Pažymėtina, kad, skatindamas inovatyvius gyventojų tarpusavio atsiskaitymus, Lietuvos bankas teikia pakaitinių identifikatorių paieškos paslaugą (angl. *Proxy Lookup Service, PLS*), kuri leidžia bankinių mobiliųjų programėlių naudotojams patogiai vykdyti mokėjimus vietoj gavėjo sąskaitos numerio naudojant telefono numerį. Tokią paslaugą Lietuvoje teikia du didieji šalies bankai, o keli mažesni rinkos dalyviai rengiasi ją pasiūlyti. Įgyvendindami Momentinių mokėjimų reglamento reikalavimus, kuriais siekiama apsaugoti vartotojus nuo sukčiavimo, Lietuvos bankas ir kiti MPT nuo 2025 m. spalio mėn. teiks mokėjimo gavėjo tikrinimo (angl. *Verification of Payee, VOP*) paslaugą, kuri skirta patikrinti, ar sutampa gavėjo sąskaitos numeris, gavėjo vardas ir pavardė arba pavadinimas.

Lietuvos bankas patvirtino atnaujintą pagrindinę mokėjimo sąskaitą sudarančių paslaugų sąrašą ir didžiausią komisinį atlyginimą. Nuo 2025 m. sausio 1 d. šia paslauga besinaudojantys gyventojai gali atlikti daugiau el. pervedimų ir iš bankomatų pasiimti daugiau grynujų pinigų, o paslaugų krepšelis kainuos pigiau, palyginti su iki šiol buvusia pagrindinės mokėjimo sąskaitos paslauga. Pagrindinės mokėjimo sąskaitos paslaugą sudaro būtiniausios mokėjimo paslaugos – mokėjimo sąskaita, priemonė sąskaitai valdyti, el. pervedimų eurais vykdymas ir gautų mokėjimų įskaitymas į sąskaitą, mokėjimo kortelė, grynujų pinigų pasiėmimo ir įmokėjimo į sąskaitą paslaugos. Pagal Mokėjimų įstatymo nuostatas apskaičiuotas ir patvirtintas maksimalus komisinis atlyginimas už pagrindinę mokėjimo sąskaitą yra 1 Eur per mėnesį. Lietuvos bankui taip pat pavesta apskaičiuoti grynujų pinigų pasiėmimo iš bankomato sumą ir el. pervedimų skaičių per mėnesį, kurie tenkintų 90 proc. sąskaitą turinčių Lietuvos gyventojų poreikius. Remiantis Lietuvos banko turimais duomenimis, tokias sąlygas atitinkantys dydžiai yra 15 elektroninių pervedimų per mėnesį ir 800 Eur grynujų pinigų suma. Grynujų pinigų pasiėmimas be papildomų išlaidų turi būti prieinamas kredito įstaigų savame bankomatų tinkle, įskaitant ir tinklą „Bankomatas“, kuris yra įdiegtas pagal Tarpusavio supratimo memorandumą siekiant užtikrinti grynujų

pinigų prieinamumą Lietuvoje. Pagrindinės mokėjimo sąskaitos paslaugų apimtis ir maksimalus įkainis bus peržiūrimi kas trejus metus.

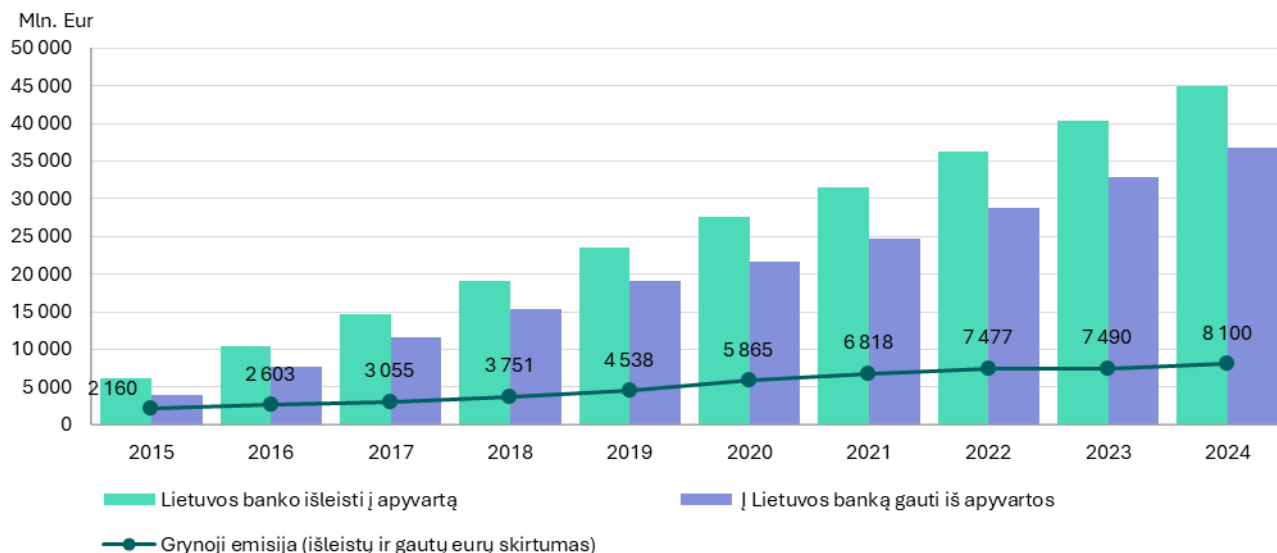
Lietuvos bankas didino smulkiojo verslo informuotumą apie mokėjimo paslaugas ir jų įkainius. 2025 m. sausio mėn. pradėjo veikti Lietuvos banko sukurta mokėjimo paslaugų įkainių verslui lyginamoji svetainė. Joje įmonės gali patogiai ir vienoje vietoje palyginti standartinius dažniausiai naudojamų mokėjimo paslaugų įkainius ir lengviau pasirinkti jiems tinkamiausius MPT.

Toliau vyksta skaitmeninio euro projekto parengiamasis etapas, pradėtas 2023 m. lapkričio mėn., jis baigsis 2025 m. spalio pabaigoje, kai ECB valdančioji taryba priims sprendimą dėl tolesnės projekto eigos. Lietuvos banko atstovai aktyviai dalyvauja Eurosistemos skaitmeninio euro aukšto lygio darbo grupėje ir projekto koordinavimo grupėje, jos yra sudarytos projekto parengiamajam etapui valdyti. 2024 m. vyko skaitmeninio euro komponentų tiekėjų atranka, pradėti nauji vartotojų tyrimai ir eksperimentai siekiant surinkti išvalgas apie vartotojų prioritetus, pradėta rengti skaitmeninio euro didžiausio likučio sąskaitoje nustatymo metodika, atnaujintas taisyklių sąvado projektas. Taip pat buvo aktyviai bendradarbiaujama su suinteresuotosiomis šalimis (prekybininkais, vartotojais, MPT) siekiant išsiaiškinti jų nuomones ir poreikius, kad būtų užtikrinti aukščiausi skaitmeninio euro kokybės, saugumo ir naudojimo standartai. Užbaigus šį parengiamąjį etapą, ECB valdančioji taryba spręs, ar pereiti prie skaitmeninio euro vystymo etapo, kuris apimtų integruotų paslaugų kūrimo, skaitmeninio euro testavimo ir išbandymo realioje aplinkoje procesus. Išleisti skaitmeninį eurą ECB valdančioji taryba svarstys tik tada, kai bus patvirtintas teisinis skaitmeninio euro reglamentas Taryboje ir Parlamente.

10. Grynieji pinigai

2024 m. gruodžio 31 d. Lietuvos banko į apyvartą išleistų eurų banknotų ir monetų bendra vertė sudarė 8 100 mln. Eur.

Eurų banknotai ir monetos

Šaltinis: Lietuvos bankas.

Galutinė pirkinių krepšelio suma atsiskaitant grynaisiais pinigais Lietuvoje bus apvalinama nuo 2025 m. gegužės 1 d., kaip nustatyta Seimo 2024 m. kovo pabaigoje priimtame Lietuvos banko inicijuotame Atsiskaitymų grynaisiais pinigais sumų apvalinimo įstatyme. Šia iniciatyva siekiama sumažinti gyventojų, verslo ir valstybės išlaidas, susijusias su grynųjų pinigų naudojimu,

užtikrinti patogesnę atsiskaitymą ir mažinti grynųjų pinigų poveikį aplinkai. Mokant grynaisiais pinigais už prekes ar paslaugas, galutinė pirkinių krepšelio suma bus apvalinama iki artimiausių 5 euro centų, ir dėl to nebus poreikio atiduoti gražos 1 ir 2 euro centų monetomis. Apvalinama bus į mažesnę arba didesnę pusę iki 0 arba 5, arba 10 euro centų, atsižvelgiant į tai, ar paskutinis skaitmuo yra arčiau 0 ar 5, ar 10. Apvalinimas nesudaro prielaidų kainų didinimui ir yra teisingas tiek pirkėjams, tiek pardavėjams. Pradėjus apvalinti ir toliau bus galima atsiskaityti 1 ir 2 euro centų monetomis mokant suapvalintą sumą. Prekybininkai vieno atsiskaitymo metu, kaip ir iki apvalinimo, neprivalės priimti daugiau nei 50 vienetų bet kokio nominalo monetų. Inicijatyvą paskatino tai, kad didžioji dalis 1 ir 2 euro centų monetų mokėjimams panaudojamos vos vieną kartą – gavus gražą šių nominalų monetomis, jos pametamos ar nugula gyventojų taupyklėse, automobilių salonuose, fontanuose ir pan. Į Lietuvos banką negrįžta apie 70 proc. į apyvartą išleistų 1 ir 2 euro centų monetų, o kitų monetų negrįžta apie 30 proc. Kasmet Lietuvos gyventojai pameta 50 tonų 1 ir 2 euro centų monetų, kurių vertė – apie 300 tūkst. Eur. Lietuvos bankas ėmėsi šios iniciatyvos po viešos diskusijos su visuomene apie 1 ir 2 euro centų monetų naudojimą ir įvertinęs Lietuvos gyventojų pritarimą apvalinimui bei kitų valstybių, jau apvalinančių, patirtį. Naujausios Eurobarometro apklausos duomenys rodo, kad 7 iš 10 Lietuvos gyventojų pritarė 1 ir 2 euro centų monetų atsisakymui euro zonoje bei privalomam galutinės pirkinių krepšelio sumos apvalinimui. Apvalina septynios euro zonos valstybės: Airija, Belgija, Italija, Nyderlandai, Suomija, Slovakija ir Estija. Daugiau informacijos apie apvalinimą Lietuvoje – Lietuvos banko [interneto svetainėje](#).

2024 m. užtikrintas pakankamas grynųjų pinigų prieinamumas ir išlaikytas 2022 m. išplėtotas bankomatų tinklas, gyventojų vertinimu, grynųjų pinigų prieinamumas pagerėjo. Kredito įstaigoms, įgyvendinant [Tarpusavio supratimo memorandumą siekiant užtikrinti grynųjų pinigų prieinamumą Lietuvoje](#) (toliau – Memorandumas), įrengus 100 naujų bankomatų šalies regionuose, padvigubėjo vietovių, kuriose galima pasiimti grynųjų pinigų, skaičius. Iki Memorandumo pasirašymo bankomatai buvo 91 vietovėje, o jį įgyvendinus, galimybė išsigryninti pinigų užtikrinama ne mažiau kaip 191 vietovėje. ECB 2023 m. rudens ir 2024 m. pavasario laikotarpiu atliktos visuomenės apklausos duomenimis, Lietuvos gyventojų vertinimu, grynųjų pinigų prieinamumas šalyje pagerėjo – 88 proc. lengvai pasiekia artimiausią bankomatą ar banko skyrių, prieš dvejus metus taip manė 86 proc. Gyventojai pasiimti lėšų kasdienėms reikmėms banko kortelėmis gali ne tik iš bankomatų, bet ir apie 4 000 kredito įstaigų partnerių grynųjų pinigų paslaugų teikimo vietų: UAB „Perlas Finance“ terminaluose, prekybos vietų, kuriose ši paslauga teikiama, kasose, kai kurių kredito unijų skyriuose ir jų kasose. Grynųjų pinigų prieigos vietos (bankomatai ir alternatyvios vietos) skelbiamos Lietuvos banko administruojamame [grynųjų pinigų prieinamumo žemėlapyje](#). Lietuvos bankas nuolat stebi ir vertina grynųjų pinigų prieinamumo situaciją Lietuvoje, prireikus imasi veiksmų.

Lietuvoje aptikta daugiau padirbtų pinigų. 2024 m. Lietuvos banke ištirti ir iš apyvartos išimti 1 564 vnt. padirbtų eurų (1 112 banknotų ir 452 monetos). 2024 m. Lietuvoje rasta 27 proc. daugiau padirbtų eurų banknotų ir 9 proc. daugiau monetų nei 2023 m. Didžiąją dalį padirbtų eurų sudarė 50 eurų (40 %) ir 100 eurų (25 %) nominalų banknotai. 2024 m. Lietuvos bankas ištyrė 22 tūkst. vnt. banknotų ir monetų pagal fizinių ir juridinių asmenų prašymus pakeisti susidėvėjusius ir sugadintus pinigus, kurių vertė – 897 tūkst. Eur.

Gyventojai atneša iškeisti vis mažiau litų. 2024 m. į eurus pakeista 3,5 mln. litų – 20 proc. mažiau nei 2023 m. Apyvartoje 2024 m. gruodžio 31 d. buvo likę 398 mln. litų, nepakeistų į eurus.

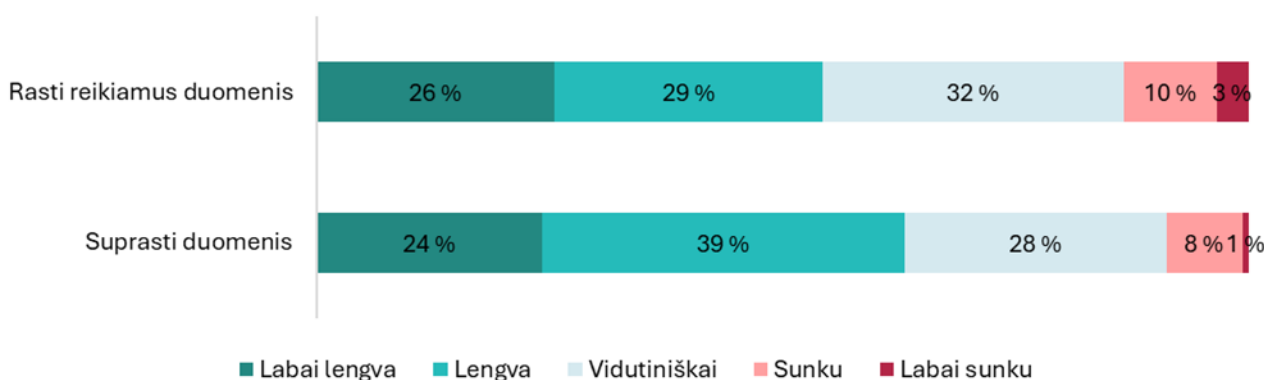
2024 m. Lietuvos bankas į apyvartą išleido keturių temų kolekcinės monetas, vienos temos proginę monetą ir apyvartinių monetų numizmatinį rinkinį. Numizmatinėmis vertybėmis įamžinami svarbūs istoriniai įvykiai ir asmenybės. Jų galima įsigyti Lietuvos banko el. parduotuvėje [monetos.lb.lt](#).

11. Statistika

Vykdydamas Oficialiosios statistikos programą, Lietuvos bankas įgyvendino savo statistikos darbų programoje numatytus 2024 m. aktualiausius plėtros darbus. Buvo toliau gerinama finansų ir makroekonominės statistikos kokybė, duomenų prieinamumas ir jų analitinės galimybės, ypač daug dėmesio buvo skiriama pasirengimui suderinti euro zonoje taikomą bankų atskaitomybę. Publikuota išsamesnė mokėjimų statistika, teikiama nuodugnesnė makroekonominė statistika, rengiamasi plėtoti finansų rinkos dalyvių statistiką, taip pat buvo toliau kuriama su klimato kaita susijusi finansų statistika.

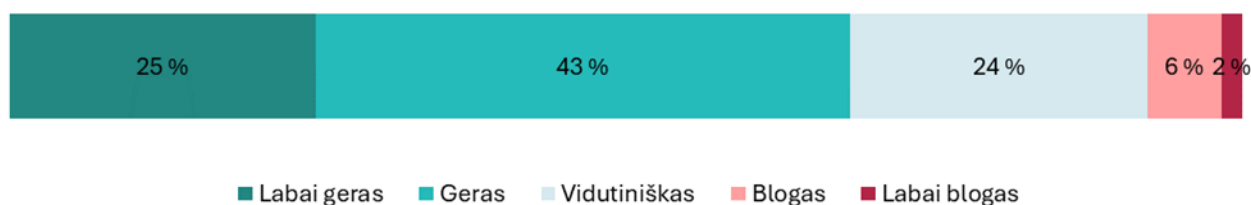
Kas dvejus metus atliekama vartotojų apklausa parodė, kad Lietuvos banko skelbiamus duomenis dauguma vartotojų randa ir supranta labai lengvai arba lengvai (atitinkamai 55 ir 63 %).

Reikiamų duomenų suradimas ir jų supratimas

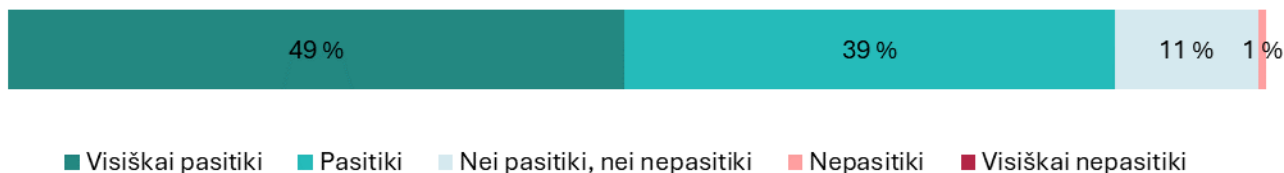

Duomenų pateikimas įvertintas gerai – dominavo labai geri (25 %) ir geri (43 %) vertinimai.

Duomenų pateikimas

Pasitikėjimo Lietuvos banko skelbiamais duomenimis lygis ir toliau yra aukštas – 88 proc. dalyvavusių apklausoje jais visiškai pasitiki ir pasitiki.

Įgyvendindamas Duomenų valdymo brandos didinimo programą (angl. *Data Management Maturity Program, DAMAMA*), Lietuvos bankas toliau vykdė duomenų brandos didinimo projektus. Baigtas svarbus duomenų valdymo programos etapas – šalyje veikiantys bankai pradėjo teikti priežiūrai skirtą informaciją į modernią ataskaitų surinkimo sistemą REGATA. Plačiau skaitykite [čia](#). Taip pat duomenų platformoje sukurti pirmieji duomenų produktai, o jų metaduomenys jau yra duomenų kataloge. Pradėti duomenų platinimo projekto įgyvendinimo darbai. Projekto tikslas – sukurti modernų, vartotojui draugišką duomenų portalą ir bendrą duomenų teikimo mechanizmą, kuris leis su efektyvinti duomenų platinimo procesus. Toliau didinta duomenų valdymo branda.

Lietuvos bankas prisijungė prie EK duomenų centro iniciatyvos, kuria siekiama skatinti Europos finansų plėtrą, ir pirmasis pateikė susintetintus (dirbtinius) įmonių paskolų duomenis į ES skaitmeninių finansų platformą. Susintetintų duomenų rinkiniai atskleidžia šalies kredito rinkos charakteristikas ir suteikia saugią prieigą prie duomenų. Plačiau skaitykite [čia](#).

Investiciniai fondai 2024 m. rugpjūčio 31 d. informuoti apie ECB reglamento pakeitimą, patvirtintą 2024 m. birželio 27 d. dėl pradedamų rinkti naujų atributų, **imta rengtis KIS statistinės atskaitomybės pakeitimams**.

Publikuoti papildomi duomenys apie mokėjimus el. pinigais, mokėjimo inicijavimo paslaugas, grynųjų pinigų pasiėmimą Lietuvos MPT išleistomis kortelėmis ir mokėjimo operacijas šiomis kortelėmis pagal prekybininko veiklos sritį. Lietuvos MPT klientų gauti mokėjimai suskaidyti smulkiau – tiek pagal rezidentiškumą, tiek pagal mokėjimo paslaugos požymius. Be to, nauji duomenys apie mokėjimo paslaugas suskirstyti į tris rinkos dalis (kredito, elektroninių pinigų ir mokėjimo įstaigų). Plačiau skaitykite [čia](#).

Lietuvos bankas aktyviai prisidėjo ECB rengiant su klimato kaita susijusių statistinių duomenų rinkinį – surinko duomenis su klimato kaita susijusiai finansų statistikai sudaryti ir sudarė 2022 m. eksperimentinę bei analitinę statistiką.

2024 m. atlikta išsami mokėjimų balanso ir finansinių sąskaitų statistikos duomenų revizija. Ji vyko visose ES šalyse, koordinuojant Eurostatui ir ECB ir siekiant turėti suderintus makroekonominės statistikos duomenis. Lietuvos finansinių sąskaitų statistikos duomenys revizuoti nuo 2004 m. pirmojo ketvirčio iki 2023 m. ketvirtojo ketvirčio. Iš esmės pakeisti ne finansų bendrovių (S.11) ir namų ūkių (S.14) sektorių duomenys, o įgyvendinus naują metodiką, sumažinta paklaida tarp finansinių ir nefinansinių sąskaitų. Plačiau skaitykite [čia](#). **Taip pat revizuoti tiesioginių užsienio investicijų 2020–2022 m. duomenys.** Plačiau skaitykite [čia](#).

12. Fiskalinis agentas

Lietuvos bankas, vykdydamas Lietuvos Respublikos Lietuvos banko įstatyme nustatytas fiskalinio agento funkcijas, 2024 m. tvarkė viešųjų subjektų sąskaitas ir atliko finansines operacijas viešiesiems subjektams Lietuvos banko nustatyta tvarka ir sąlygomis. Lietuvos

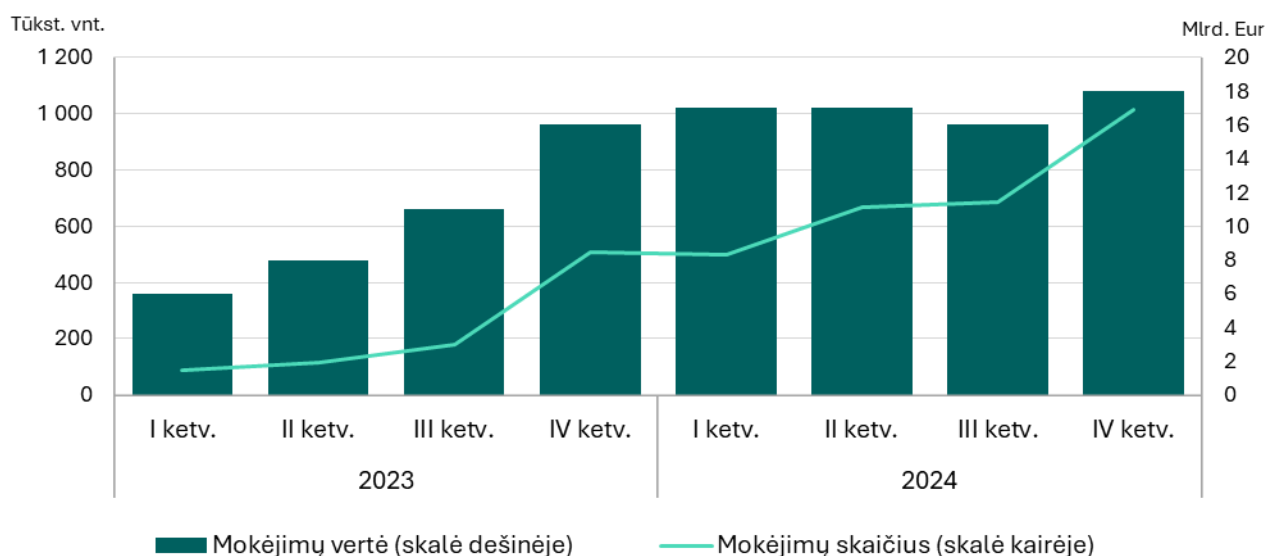
bankas teikė bankines paslaugas šiems viešiesiems subjektams: Finansų ministerijai, tvarkant Lietuvos Respublikos valstybės išdo sąskaitas; nacionalinėms plėtros įstaigoms ir kitoms viešojo sektoriaus įstaigoms, valdančioms įstatymuose nustatytus fondus, ir ES institucijoms; pagal Eurosistemos atsargų valdymo paslaugų sąrangą užsienio centriniams bankams.

2024 m. gruodžio 31 d. Lietuvos banke buvo tvarkoma 112 viešųjų subjektų sąskaitų (2023 m. gruodžio 31 d. – 108). Šios sąskaitos atidarytos ir tvarkomos Lietuvos banke vadovaujantis Lietuvos Respublikos, Lietuvos banko ir ECB teisės aktais.

Lietuvos bankas viešiesiems subjektams teikia šias bankines paslaugas: perveda lėšas pagal išteklių valdytojų mokėjimo nurodymus, įskaito jas į sąskaitas, keičia valiutas, rengia ir teikia sąskaitų išrašus bei kitą informaciją. 2024 m., vykdant viešųjų subjektų mokėjimo nurodymus, atlikta 2 865,7 tūkst. kredito pervedimų – jų apyvarta sudarė 66,6 mlrd. Eur.

Vykdydama VIKSVA diegimo projektą, skirtą valstybės pinigų laikymui bei valdymui centralizuoti ir taip racionaliau bei veiksmingiau valdyti valstybės pinigines lėšas, Finansų ministerija 2024 m., prie VIKSVA prisijungiant naujoms biudžetinėms įstaigoms, aktyviai naudojosi Lietuvos banko administruojamos mokėjimo sistemos CENTROlink paslaugomis (taip pat ir momentinių mokėjimų paslauga) ir pateikė vykdymui dvigubai daugiau mokėjimo nurodymų nei 2023 m., kai VIKSVA projektas tik buvo padėtas diegti.

Viešųjų subjektų mokėjimai

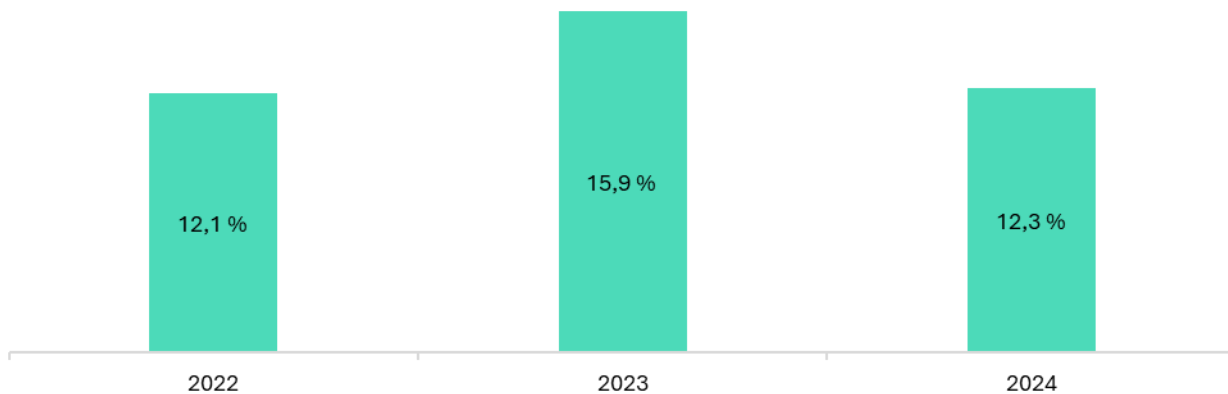

Šaltinis: Lietuvos bankas.

13. Veiklos organizavimas

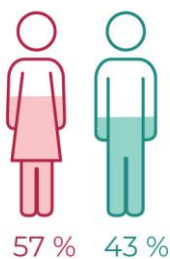
2024 m. gruodžio 31 d. duomenimis, faktiškai Lietuvos banke dirbo 677¹³ tarnautojai. 2024 m. tarnautojų bendras kaitos rodiklis – 12,3 proc.

¹³ Į šį skaičių neįtraukti tarnautojai, kuriems buvo suteiktos vaiko priežiūros, tėvystės atostogos, ir tarnautojai, kuriems suteiktos nemokamos atostogos jų darbo kitose institucijose laikotarpiu.

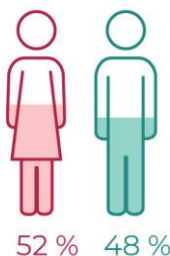

Šaltinis: Lietuvos bankas.

2024 m. įgyvendinti struktūriniai priežiūros funkcijas vykdančių Finansų rinkos priežiūros ir Teisės ir licencijavimo departamentų, taip pat Strategijos ir valdysenos departamento pakeitimai. Finansų rinkos priežiūros departamente atskirtos reguliavimo ir patikrinimų funkcijos siekiant tinkamai įgyvendinti ir vykdyti pinigų plovimo ir teroristų finansavimo priežiūros funkciją. Teisės ir licencijavimo departamente pertvarkytas Licencijavimo skyrius siekiant kokybiškai administruoti licencijavimo procesą, kad rinkoje veiktų patikimi, skaidrūs ir finansiškai pajėgūs finansų rinkos dalyviai, o jų vadovai ir kiti atsakingi asmenys būtų kompetentingi ir nepriekaištingos reputacijos. Šiuos įgyvendintus pakeitimus jungia pagrindinis tikslas – prisidėti prie visos finansų sistemos stabilumo ir patikimumo palaikymo, taip pat tinkamai ir laiku pasiręgti nuo 2025 m. sausio 1 d. įsigaliojusiam Kriptoturto rinkų reglamento (angl. *Markets in Crypto-Assets Regulation*)(toliau – MiCA reglamentas) taikymui ir kriptopaslaugų reguliavimui. Strategijos ir valdysenos departamente įsteigtas Projektų valdymo skyrius. Pakeitimo tikslas – sukurti iš dalies centralizuotą projektų valdymo sistemą, suburti projektų valdymo bendruomenę ir kelti bendrą Lietuvos banko projektų valdymo brandos lygį.

2024 m. pabaigoje moterys Lietuvos banke sudarė 57 proc.

2024 m. pabaigoje 52 proc. vadovaujančiųjų pozicijų Lietuvos banke užėmė moterys

2024 m. ir toliau ugdytos strateginės svarbos vadovavimo ir lyderystės (tarp)asmeninio efektyvumo kompetencijos.

Aukščiausios grandies vadovų ugdymo programoje „Leaders on a Mission“ susitelkta į vadovų komandos formavimą ir bendradarbiavimo stiprinimą, diskusijas apie vadovo vaidmenį strategija ir misija pagrįstame organizacijos valdymo procese, taip pat į kultūros kūrimo, pokyčių valdymo, organizacijos atsparumo didinimo ir kitus svarbius klausimus. Daug dėmesio skirta aukštą potencialą turinčių tarnautojų kompetencijų ugdymui, o komandose organizuojant mokymus gerinti bankui svarbūs komunikacijos ir bendradarbiavimo įgūdžiai.

Lietuvos banko tarnautojai jau septintus metus iš eilės dalyvauja ECB koordinuojamoje tarpinstitucinėje darbuotojų mainų Šumano programoje, ji atvira visiems

ECBS ir Bendro priežiūros mechanizmo (BPM) institucijų

darbuotojams. Pagrindinis programos tikslas – suteikti ES centrinių bankų ir priežiūros institucijų darbuotojams unikalią galimybę įgyti praktinės patirties įgyvendinant konkrečius projektus kitose organizacijose ir taip prisidėti prie bendros mobilumo kultūros skatinimo bei glaudesnio bendradarbiavimo

ECBS ir įgyvendinant BPM. Trys Lietuvos banko tarnautojai prisijungė prie Ispanijos, Prancūzijos ir ECB kolegų, o Lietuvos bankas sulaukė kolegų iš Airijos ir Vokietijos centrinių bankų.

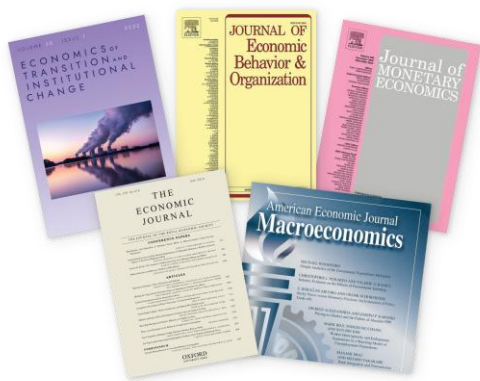
2024 m. skatintas tarnautojų įsitraukimas į socialines veiklas. Istoriniuose Kauno rūmuose organizuotos edukacijos vaikams iš dienos centrų, o tarnautojų pagamintų gėrybių aukciono ir Pyragų dienos metu iš tarnautojų surinktos lėšos paaukotos pažeidžiamoms visuomenės grupėms.

Lietuvos bankas 2024 m. dalyvavo įvairiose programose, skatinančiose lietuvius grįžti į Lietuvą. Lietuvos bankas bendradarbiavo su Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos globojamu konsultacijų centru „Grįžtu.LT“ ir prisidėjo prie „Globali Lietuva“ veiklos: šių organizacijų svetainėse skelbė informaciją apie darbo ir praktikos galimybes, teikiamas premijas bei stipendijas, taip pat dalyvavo diskusijoje „Sugrįžtanti Lietuva. Dialogas su diaspora“. Į svečius į Pinigų muziejų pakvietė JAV ir Kanados lietuvių išeivijos studentus, kurie į Lietuvą grįžo kelių savičių stažuotei įvairiose organizacijose.

2024 m. trims geriausiems (vertinti akademiniai pasiekimai ir motyvacija) Vilniaus universiteto Kiekybinės ekonomikos studijų programos studentams skirtos Lietuvos banko vardo stipendijos. Šios stipendijos tikslas – didinti Lietuvos banko, kaip kompetencijos centro, žinomumą, skatinti gambiausius Lietuvos moksleivius rinktis Vilniaus universiteto Kiekybinės ekonomikos studijų programą ir parengti geriausių universitetų standartus atitinkančius analitikus, prisidėsiančius prie ekonomikos, finansų, duomenų analitikos ir prognozavimo kokybinio pokyčio šalyje.

14. Tiriamoji veikla

Tiriamoji veikla Lietuvos banke daugiausia atliekama Tyrimų centre (TC) ir Taikomųjų makroekonominių tyrimų skyriuje (TMTS). TC bendradarbiauja su Vilniaus universitetu (VU) ir Kauno technologijos universitetu (KTU), pritraukdamas tarptautinio lygio mokslininkus, keldamas ekonomikos ir finansų tyrimų kokybę, keisdamas akademinę kultūrą, skatindamas diskusijas ir įsitvirtinęs kaip vienas iš pagrindinių ekonomikos mokslų centrų visame Baltijos regione. TMTS atliekamų tyrimų rezultatai padeda priimant pinigų ir kitus ekonominės politikos sprendimus, o kuriama modeliai – pagerinti Lietuvos ekonomikos prognozių tikslumą, analizuoti ekonominės politikos scenarijus ir priimti informuotus ekonominius sprendimus.

Banko tyrėjai publikavo savo tyrimus aukšto lygio tarptautiniuose žurnaluose. 2024 m. TC ir TMTS mokslinė produkcija – parengta 15 darbo, teminių ir diskusinių straipsnių, 7 publikacijos aukšto tarptautinio lygio žurnaluose (pvz., *Journal of Monetary Economics*, *American Economic Journal: Macroeconomics*, *The Economic Journal*, *Journal of Economic Behavior and Organization*, *Economics of Transition and Institutional Change*, *Journal of Education and Work*, *Journal of Economics and Finance*).

Banko pastangomis suorganizuotos aukšto lygio tarptautinės tyrimų konferencijos, mokymai ir tyrimų klasteriai Baltijos regione. 2024 m. vyko penktoji

Lietuvos banko, Lenkijos nacionalinio banko ir Centrinių bankų tyrėjų asociacijos (CEBRA) bendrai organizuota aukšto lygio ekonominių tyrimų konferencija „Makroekonominis prisitaikymas po didelių pasaulinių šokų“. Joje išskirtiniai kviestiniai pranešėjai – profesoriai iš Harvardo universiteto, Barselonos ekonomikos mokyklos ir Anglijos centrinio banko Pinigų politikos komiteto – skaitė pranešimus tarptautinių finansų, konkurencijos prekių rinkose ir pinigų politikos temomis, o ekonomikos tyrėjai iš viso pasaulio pristatė tyrimus „Prekybos sankcijos“, „Globalūs šokai“ „Ekonominės politikos vykdymas esant dideliame neapibrėžtumui“ ir „Globalios ekonomikos šalutiniai poveikiai“ sesijose. Gruodžio mėn. vykusioje

kasmetinėje XIII Lietuvos ekonominių tyrimų konferencijos Žiemos sesijoje dalyvavo daugiau kaip 40 ekonomistų, atvykusių iš Jungtinės Karalystės, Norvegijos, Danijos, JAV, Singapūro ir Lietuvos universitetų, kitų institucijų. Daugelis dalyvių – Lietuvos diasporos atstovai, atliekantys ekonominius tyrimus užsienio universitetuose ar institucijose. Buvo pristatyta 14 pranešimų sesijose: „Ekonometrija“, „Sveikata, amžius ir ilgaamžiškumas“, „Finansų rinkos“, „Ekonomikos transformacijos“, „Atsparumas ekonominiams šokams“.

Tyrėjai vykdė įvairias ekonomikos ir finansų mokslo sklaidą ir kokybę Lietuvoje skatinančias veiklas. TC surengė kasmetines tyrimų dirbtuves, skirtas jauniems tyrėjams iš VU ir KTU, jose banko tyrėjai prisidėjo prie mokslinio komiteto ir aktyviai dalyvavo dirbtuvėse. Ekonomikos mokslo sklaida taip pat užtikrinama užsienio tyrėjų vizitais, pranešimais, mokymais – visi šie renginiai yra atviri visiems pageidaujantiems, taip pat ir išorės mokslininkams bei ekspertams.

Lietuvos banko tyrėjai yra įsitraukę į paskaitų ir kokybiškų ekonomikos studijų plėtojimą Lietuvoje. Bendradarbiaujant su VU, toliau įgyvendinama bakalauro studijų programa „Kiekybinė ekonomika“. 2024 m. programa, nepaisant aukščiausios stojimo kartelės tarp visų Lietuvos universitetų programų, pritraukė istoriškai didžiausią stojančiųjų ir priimtųjų studijuoti skaičių. Programos dėstytojai – Lietuvos banko tyrėjai su prestižinių JAV ir Europos universitetų mokslų daktaro laipsniais, o programa – unikali savo struktūra, sujungianti ekonominę intuiciją su matematikos, statistikos, duomenų ir ekonomikos teorijos disciplinomis. TC taip pat tęsia bendrus VU ir KTU doktorantūros kursus ekonometrijos, metodologijos ir makroekonomikos srityse. 2024 m. pavasarį įvyko trečiasis komandų konkursas „TC iššūkis“, kvietęs įvairių disciplinų bakalauro ir magistro studentus dalyvauti ir pritaikyti paskaitose įgytas žinias sprendžiant realias su geoekonominė pasaulio fragmentacija susijusias problemas ir atsakyti į klausimus apie ekonomines ir finansines kylančių įtampų, sankcijų bei tarptautinių mainų karų pasekmes. Iššūkyje dalyvavo šešios studentų komandos iš Lietuvos, keturios – iš Latvijos, trys – iš Austrijos ir dvi – iš Švedijos.

Antrosios Lietuvos namų ūkių finansų ir vartojimo tyrimo bangos rezultatai buvo naudojami ekonominės politikos pozicijai parengti. 2023 m. ECB ir LB leidiniuose publikuoti antrosios Lietuvos namų ūkių finansų ir vartojimo tyrimo bangos duomenys (tyrimas periodiškai atliekamas visoje Eurozonoje, Lietuvoje jis įgyvendinamas bendradarbiaujant ECB ir Lietuvos bankui; tyrimo duomenys prieinami tyrėjams bei analitikams) aktyviai naudoti rengiant Lietuvos banko pozicijas svarbiais Lietuvos ekonominės politikos klausimais, pavyzdžiui, vertinant II pensijų pakopos pokyčius ir rengiant naują statistiką apie namų ūkių turto pasiskirstymo sąskaitas (angl. *Distributional Wealth Accounts*).

Lietuvos banko iniciatyva pradėtos ir tęsiamos tarptautinės mikrolygmens duomenų ir tyrimų iniciatyvos. Lietuvos ekonominiai duomenys įtraukti į tarptautinius Konkurencingumo, Pasaulinės pajamų dinamikos saugyklos ir Jungtinių darbuotojų ir darbdavių darbo rinkos duomenų (angl. *CompNet*, *GRID*, *LinkEED*) mokslinių tyrimų tinklus. Juose administraciniai duomenys naudojami Lietuvos ir kitų šalių konkurencingumo, darbo užmokesčio dinamikos ir nelygybės analizei. Šie tyrimai padeda geriau suprasti Lietuvos ekonomiką, jos kontekstą ir gauti vertingų įžvalgų apie šalies įmonių konkurencingumo ir darbo rinkos tendencijas, padedančias kurti įrodymais grįstą ekonominę politiką.

15. Kiti svarbūs ataskaitinio laikotarpio įvykiai

Techninis bendradarbiavimas yra svarbi Lietuvos banko veiklos sritis. Lietuvos bankas kartu su 19 ECBS nacionalinių centrinių bankų ir ECB nuo 2022 m. rugsėjo 21 d. sėkmingai įgyvendina **ES finansuojamą projektą „Centrinio banko gebėjimų stiprinimo Vakarų Balkanuose programa, siekiant integracijos į ECBS. II etapas“**. Šis projektas – 2021 m. užbaigto projekto Vakarų Balkanuose tęsinys, skirtas šešių Vakarų Balkanų šalių centrinių bankų ir bankų priežiūros agentūrų instituciniams gebėjimams stiprinti, visų pirma, tobulinant jų analitines ir politikos priemones ir perkeltiant geriausius tarptautinius bei Europos standartus į nacionalinę praktiką.

Kartu su 7 ECBS nacionaliniais centriniais bankais ir ECB sėkmingai įgyvendinamas 2023 m. pabaigoje pradėtas ir dvejus metus truksiantis **ES finansuojamas bandomasis projektas Afrikos šalims „Finansinio stabilumo, atsparumo ir valdymo stiprinimas – stipresnio ECBS dialogo su Afrika link“**. Tikslas – sustiprinti Afrikos šalių centrinių bankų pajėgumą valdysenos, finansinio stabilumo, atsparumo, strateginio planavimo ir tarptautinio bendradarbiavimo srityse. Projektas skirtas 12 Afrikos centrinių bankų, veikiančių 24 Afrikos šalyse.

Kartu su Lenkijos ir Ispanijos priežiūros institucijomis Lietuvos bankas 2025 m. sausio 1 d. pradėjo įgyvendinti dvejus metus truksiantį **ES Dvynių programos projektą „Nebankinių finansų įstaigų veiksmingos priežiūros įgyvendinimas“ Ukrainos nacionaliniame banke**. Projekto vertė – 1,5 mln. Eur, trukmė – 24 mėn.

2024 m. gegužės 6–7 d. Lietuvos bankas kartu su Europos rekonstrukcijos ir plėtros banku, Europos investicijų banku, TVF, Pasaulio banko grupe, ECB ir EK Vilniuje surengė Vienos iniciatyvos aukščiausiąjį forumą. Jo metu buvo ieškoma sprendimų pagrindiniams šiuo metu politikos formuotojams kylantiems iššūkiams įveikti, vyko diskusijos apie bankų konkurenciją regione, didelių palūkanų normų poveikį, skaitmeninės bankininkystės iššūkius ir galimybes, taip pat iššūkius, su kuriais susiduria finansų įstaigos esant dideliame ekonominiame ir geopolitiniame neapibrėžtumui. Vienos iniciatyvos pagrindinis tikslas – užtikrinti finansinį stabilumą besiformuojančiose Europos rinkose. Po renginio buvo priimtas sprendimas toliau didinti įsitraukimą į Vienos iniciatyvos veiklą ir 2024 m. vasarą **Lietuvos bankas tapo visateisiu Vienos iniciatyvos nariu.**

Baltijos šalių paskirto TVF vykdomojo direktoriaus kadencija įpusėjo – nuo 2023 m. sausio 24 d. Vitas Vasiliauskas pradėjo eiti TVF vykdomojo direktoriaus pareigas institucijos vykdomojoje valdyboje ir iki 2026 m. vidurio bus pagrindinis ŠBŠ grupės atstovas šioje organizacijoje (vėliau pirmininkavimą perims Danija). Tai yra pirmas kartas, kai ŠBŠ grupei aukščiausiu lygiu TVF atstovauja Baltijos šalių deleguotas TVF vykdomasis direktorius. Pagal ŠBŠ bendradarbiavimą TVF reglamentuojančius susitarimus, Lietuvai kartu su Latvija ir Estija tenka atsakomybė užtikrinti tinkamą ŠBŠ vykdomojo direktoriaus pasirengimą svarbiausiems TVF vykdomosios valdybos posėdžiams. Remiantis dvišaliu tarpusavio supratimo susitarimu, Lietuvos bankas šią užduotį įgyvendina koordinuodamasis su Finansų ministerija.

Įgyvendintos TVF kvotų didinimui reikalingos nacionalinės procedūros – 2024 m. birželio mėn. Seimas įstatymu pritarė Lietuvos kvotos TVF padidimui nuo 441,6 mln. specialiųjų skolinimosi teisių (SST) iki 662,4 mln. SST. Lietuva yra viena pirmųjų šalių užbaigusi nacionalines kvotos didinimo procedūras pagal 2023 m. 16-ąją TVF kvotų peržiūrą. Kvotų padidinimas įsigalios, kai kitos šalys narės taip pat užbaigs reikalingas procedūras ir kvotų peržiūros įsigaliojimui reikalingi kriterijai bus įgyvendinti (terminas – 2025 m. gegužės 15 d., bet gali būti pratęstas). Lietuva kartu su ŠBŠ bei kitomis Europos valstybėmis visada palaikė stiprų ir kvotomis pagrįstą TVF. Lietuvoje už su kvota TVF susijusius įsipareigojimus yra atsakingas Lietuvos bankas, o sprendimą dėl Lietuvos Respublikos kvotos TVF dydžio keitimo priima Lietuvos Respublikos Seimas.

2024 m. lapkričio mėn. buvo pratęstas Lietuvos banko ir TVF 2020 m. dvišalio skolinimo susitarimas (angl. *Bilateral Borrowing Agreement, BBA*) iki tada, kol įsigalios kvotų padidinimas pagal 16-ąją TVF kvotų peržiūrą, arba iki 2027 m. gruodžio 31 d. (priklausomai nuo to, kas įvyks anksčiau). TVF pratęsimą inicijavo siekdamas užtikrinti išteklių nepertraukiamumą. Lietuvai nuo 2021 m. prisijungus prie BBA mechanizmo, Lietuvos bankas įsipareigojo prireikus paskolinti SST išreikštą sumą iki 297 mln. Eur ekvivalento, o už suteiktas paskolas TVF įsipareigojo mokėti palūkanas. Kol kas BBA mechanizmas nėra aktyvuotas, tad Lietuvos bankas nėra suteikęs paskolų pagal šį susitarimą.

2024 m. gruodžio 16 d. kasmetinė Lietuvos banko ekonomikos konferencija buvo skirta dešimtosioms euro įvedimo Lietuvoje metinėms paminėti. Pagrindinė renginio tema – atsparumo

pasauliniams geopolitiniams pokyčiams ramsčiai. Konferencijos dalyviai diskutavo apie svarbiausius iššūkius, kylančius Europai, ir priemones jiems įveikti, kaip tolesnė integracija galėtų padėti sustiprinti ekonominę Europos potencialą ir atsparumą, aptartos temos, įskaitant atsaką į geopolitinį susiskaidymą ir šio susiskaidymo ekonominę poveikį, strateginio savarankiškumo stiprinimą ir pramonės (įskaitant gynybos) pajėgumų didinimą. Konferenciją atidarė Lietuvos Respublikos Prezidentas Gitanas Nausėda, pagrindinį pranešimą skaitė ECB Pirmininkė Christine Lagarde, diskusijose dalyvavo kiti aukšto lygio pranešėjai: EK narys Valdis Dombrovskis, finansų ministras Rimantas Šadžius, Toronto centro vadovas, buvęs Švedijos centrinio banko pirmininkas Stefan Ingves, Žako Deloro instituto prezidentas, buvęs Italijos premjeras Enrico Letta, TVF Europos departamento direktorius Alfred Kammer, Roberto Šumano centro pirmininkas ir Europos universitetinio instituto ekonomikos profesorius Giancarlo Corsetti, Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko vyriausioji ekonomistė Beata Javorcik, Ukrainos nacionalinio banko valdytojas Andriy Pyshnyy ir TVF vykdomasis direktorius Vitas Vasiliauskas.

Lietuvos bankas 2024 m. liepos mėn. pradėjo informacinę kampaniją „Spręsk pats“, kviečiančią gyventojus daugiau dėmesio skirti asmeninių finansų valdymui – nepermokėti už finansines paslaugas, pasinaudoti galimybėmis didinti santaupas, aktyviai ginti savo teises, atpažinti neteisėtus bandymus išvilioti pinigus.

Savo interneto svetainėje Lietuvos bankas skelbia gyventojams aktualią lyginamąją informaciją: mokėjimo paslaugų [įkainius](#), IGD atskaitymų [skaičiuoklę](#), komercinių bankų ir kredito uniijų siūlomas terminuotųjų, kaupiamųjų ir neatšaukiamųjų indėlių [palūkanas](#), pradėta rengti būsto paskolų skaičiuoklė.

Vykdydamas gyventojų finansinio švietimo veiklą, **Lietuvos bankas 2024 m. organizavo informacinę kampaniją apie investicinį gyvybės draudimą „Įsigilink, apgalvok ir tik tada nuspręsk“**, dalyvavo **Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) inicijuotoje pasaulinėje pinigų savaitėje** (2024 m. ji buvo skirta vaikams ir jaunimui supažindinti su galimomis rizikomis finansų sektoriuje), organizavo Nacionalinę finansinio raštingumo dieną – surengė finansinio raštingumo žygį Kaune.

Lietuvos bankas kartu su EK, EBPO, Latvijos centriniu banku ir kitais finansų ir saugumo sektorių atstovais 2024 m. pradėjo projektą, kuriuo siekiama **didinti Lietuvos ir Latvijos gyventojų skaitmeninį finansinį raštingumą ir atsparumą finansiniam sukčiavimui**.

Lietuvos bankas 2024 m. pirmą kartą dalyvavo „Open House Vilnius“ atviros architektūros savaitgalyje. Architektūra besidomintys asmenys galėjo aplankyti istorinį Lietuvos banko pastatą (Gedimino pr. 6) ir išgirsti savanorių gidų pasakojimų apie jo architektūrą ir istoriją.

Lietuvos banko finansinių ataskaitų rinkinys

Lietuvos banko finansinių ataskaitų rinkinį žiūrėkite [čia](#).

Priedai

2024 m. išleistos į apyvartą kolekcinės ir proginės monetos

Į apyvartą išleistų kolekcinų ir proginų monetų sąrašą rasite [čia](#).

Lietuvos banko valdybos priimti nutarimai, 2024 m. paskelbti Teisės aktų registre (TAR)

Lietuvos bankas 2024 m. aktyviai dalyvavo teisėkūros srityje, priimdamas norminius Lietuvos banko teisės aktus. Jie paskelbti [Teisės aktų registre](#).

Santrumpos

AB	akcinė bendrovė
BPeF	Bendras pertvarkymo fondas
BVP	bendrasis vidaus produktas
CKU	centrinė kredito unija
EBPO	Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija
ECB	Europos Centrinis Bankas
ECBS	Europos centrinių bankų sistema
EK	Europos Komisija
EPI	elektroninių pinigų įstaigos
ES	Europos Sąjunga
EURIBOR	Europos vidutinė tarpbankinės rinkos palūkanų norma (angl. <i>euro interbank offered rate</i>)
Eurosistema	Europos Centrinis Bankas ir euro zonos centriniai bankai
FMĮ	finansų maklerio įmonės
FRD	finansų rinkos dalyviai
IGD	investicinis gyvybės draudimas
JAV	Jungtinės Amerikos Valstijos
JK	Jungtinė Karalystė
KIS	kolektyvinio investavimo subjektai
MĮ	mokėjimo įstaigos
MPT	mokėjimo paslaugų teikėjai
NT	nekilnojamasis turtas
PF	pensijų fondai
PI	pinigų finansų įstaigos
PPTF	pinigų plovimas ir teroristų finansavimas
PPTFP	pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencija
SVP	skolos vertybiniai popieriai
SST	specialiosios skolinimosi teisės (angl. <i>special drawing rights, SDR</i>)
ŠBŠ	Šiaurės ir Baltijos šalys
SVKI	suderintasis vartotojų kainų indeksas
TVF	Tarptautinis valiutos fondas
VKD	vartojimo kredito davėjai
VP	vertybiniai popieriai

© Lietuvos bankas

Gedimino pr. 6, LT-01103 Vilnius

www.lb.lt

Lietuvos banko valdyba 2024 metų ataskaitą patvirtino 2025 m. balandžio 18 d.

Kai kuriose lentelėse ir paveiksluose dėl apvalinimo eilučių suma ir procentai nesutampa su bendrais duomenimis („Iš viso“ ir 100 %).

Leidžiama perspausdinti švietimo ir nekomerciniais tikslais, jei nurodomas šaltinis.

ISSN 1648-9020 (online)